

Št. 5 in 6

V Celji, dné 15. junija 1892

Leto I.

Josip Žener.
stud. med., † 21. aprila 1892.

❖ V majniku. ❖

Mrak ... Megla iz vode vstaja
Zvezdic broj blestí neštét,
Lahen vetrič vzduh ohlaja,
Klije lipe bujni cvet.

Vlega se na stvarstvo spanje,
Mir pokojni noč rosi ...
Tiho vse ... le šepetanje
Src ljubečih se glasi ...

— „Pusti svet! — njega krivice,
Duše naj ti ne potró,
Daj, razjasni se ti lice,
Vzžári naj se ti okó!

Bodi moj, kot jaz sem tvoja,
Kot bom tvoja vekomaj,
Srce moje naj pokoja,
Sreče naj ti bode kraj!

Kaj ti pravim, ljubček zlati,
Oj nikar ne obupuj —
Če ni moči verovati
V svet ti, v mene pa veruj!

Vrača leto se za letom,
Zre pomladne svoje dni
S petjem živim, bujnim cvetom —
Moje ž njim ljubezni ni. —

Ta pomlad se mi ne vrne,
Solnce njeno je zašlo —
Breznadejstva temè črne
Razpodí kèdàj kèdó?! —

Josephus.

❖ Ciganka. ❖

Spisal A. R.

(Priobčeno z dovoljenjem starišev umrlega pisatelja.)

I.

Za našo vasjo moli na nizkem
holmu koča, pol zidana, pol lesena,
strešna rebresa proti nebu. Vse je tiho
krog nje in golo; v kupih leži kamenje
okoli njivice za kolibo. Semtertja
oglasí se kaka vrana, ki zaman
išče živeža na peščeni njivi, in o po-
letnih večerih podé se pastirji po stezi
mimo hišice, zijajo skozi velike razpoke
v steni in trkajo na obledele šipe v
oknih, potem pa na vrat na nos beže
radostno ukaje proti vasi.

Mal deček še popraševal sem ra-
doveden mater, kdo je ona starka, ki

stanuje v koči; mati pa me je posvarila,
naj ne lazim okoli starega doma ...
„Varuj in ogibaj se starke, kajti huda
je“, govorila je: toda vedel sem uže
tedaj, da ženske rade pretiravajo, in
se nisem mogel premagati, da ne bi
šel k hišici in da ne bi pogledal po
starki, za kočó sedeči na tnalú.

Posestnica kočina imela je hčerko
Anko; poznala sva se ž njo in marsi-
kateri popoldan preživela sva v gozdu
za hišico stikaje po gnezdih in podé
se med starimi hojami. Vselila se mi
je v srce ta „ciganka“, kakor jo je
nazivala mati moja, in nisem bil srečen,
če se ni z nami igrala.

Sedela sva nekega dne na parobku v gozdu. „Dajva se kaj pogovoriti, povej mi pravljico“, deje Anka in me udari po roki, s katero sem jo držal za šop las.

„Čakaj, povem ti, potem pa ti meni . . . Oče in mati so šli na somenj“, začnem praviti . . . „Kje pa je tvoj oče, Anka?“

„Jaz nimam očeta . . . Kaj to tebe skrbi! V Ameriki, pravijo mati, da je moj oče“. Ustala je in gledala me je po strani. Zamislil sem se, Amerika, to je pač daleč, v deveti deželi, za ono veliko vodo, ki ji pravijo morje.

„Revica brez očeta?“ šepnil sem. Morda je čula to, kajti žalostno me je pogledala v oči. — V očeh so se mi zaiskrile solzé.

„Čemu jočeš, Ivan? — Kaj ne, da mi ti ne bodeš nagajal, kakor mi drugi, ker nimam očeta?“ govorila je mehko, oklenivša se me trdno. Obličje njeno je govorilo, zamižala je za trenutek, kot da hoče zadremati.

Kako hrepenim po vas, dnevi otroške ljubezni, dnevi sreče! Nazaj vas ni . . . Počasi se je umirila in sedla sva v bohotno travo ter se igrala z bilkami. Veselo se je lovil njen smeh med drevjem, časi pa časi viknila mi je, naj mirujem, udarivša me po rokah, če sem ji skušal razdreti umetno ve-zivo od trave.

II.

Neko poletje priselila se je v našo vas tržaška rodovina, da preživi nekoliko dnij obližnji starega Nanosa. Hej, kak somenj so imeli tržaški paglavci, vaškim pastirjem trn v peti! Podeči

se med hišami so ti vse staknili, niti kokoš na gnezdu ni bila varna pred njihovo radovednostjo. Da bi vas vrag!

Soznanil sem se, sam ne vem kako, z dečkom kakih osemnajst let, ljubčekom milostive njegove gospe mamá. — Sedevala sva na večer pod staro jablano, ali hodila po vasi in okolici, pripovedoval mi je o tržaških gospicah in se hudo bahal.

„Kolikokrat ste bili uže zaljubljeni?“ vpraša me nekdanj, stezajoč se po travi. Iznenadjen pogledam ga, vražji Tržičan pa se mi zasmeja. „Zaljubljen? . . . Kaj ste menili s tem vprašanjem, gospod Eugenio?“

„Vi ste čudak! Delate se, kot da ne bi nič vedeli . . . a jaz vam ne verjamem, kajti poznam take tičke. — In pred menoj se skrivate! — Dajte, pripovedujte, razvedrite me! Kako se je zvala prva, kakošna je bila druga?“

„Pojdite, pojdite, gospod Eugenio! Takega poredneža vas nisem mislil! Da bi vedela to vaša mamá! . . . Spomnili ste me nekega večera, ko sem dijak pohajal po ulicah ljubljanskih.“ —

„Vedel sem, da niti vi niste svetnik“, pokima zadovoljno smejoč se Eugenio.

„A kaj vam povem? Fostopal sem za meščansko deklico, željan razvedriti se, za vrtovi krakovskimi, — ali o strastni, o resni ljubezni tu ni govora. — Čemu ljubiti, živi se tudi tako!“

„Živi se, pa življenja najslajše podeli nam ljubezen: da brez ljubezni životariti more le filister. Poljub . . . nebeško! Vi, ki se nazivate filistrom, ne morete me pač umeti. Za trenotek ljubezni dam vam vse — nebo —

pekel. — Vrag naj me vzame, če se še vi ne zaljubite.

„Pustiva to! In vi, kakošno ljubite sedaj? Opišite mi svojo božico.“

„Čemu bi jo opisoval, vidite jo lahko sami. Take domišljujem si nemške valkire, ko po boji iščejo žrtvenik pobitih junakov. Prav take si je mislim, drzne in vitke, z zapovedujočim očesom in prostimi lasmi.“

„Ne govorite v primerah“, dejal sem s smehom. „In to valkiro s pisalom v roci — guvernantu sestic vaših, ljubite jo resno?“

„Jaz ljubim vedno resno! Zdi se mi, da postajam sentimentalen — ali to nič ne dé. Glejte, ne morem trpeti teh prokletih Nemcev, a za njo dal bi desno roko.“ S komolci podprši si glavo, zrésanaje v tla. „Eugenio — Eva,“ dodá tiho, „kako lepo bi se to skladalo. Ali ona mi neče verjeti, — pravi, da sem premlad, Bog vé, kaj še, in vendar imam svojih osemnajst let. — Ali ona: „osemnajst let? . . . jaz sem jih spolnila dvajset.“ . . . „Tako čudno se vede, to pa me muči, zdi se mi, da je koketa.“

Vsa narava zdi se mi, da je zaspala: utihnil je slavec, željan pokoja, in criček je zadremal v svoji luknjici; valovito ziblje se vzduh, napojen s čudovitimi, hladečimi dišavami. Nekje v vasi zalaja zaspan pes, umetno zavijaje; „kvak — kvak“ čuje se plašno od leno tekoče vode sem. V prihodnjem trenotji oglasé se zbori žabji, s svojimi enakomernimi pesnimi. — Počasi se pomakne Eugenio bližje do mene in sede v travi. „Čemu bi vas dolgočasil gospod Ivan,“ začne slednjič leno.

„Hvala, da ste me toliko časa poslušali. Zaspan sem . . .“ Vzdignivši se, odide z brzim korakom proti županovim, kjer je stanoval. Malo pozneje donese mi vzduh na uho glasove piščalkine, napev otožne pesnice italijanske.

III.

Sedel sem drugi popoldan na skali tik ceste in se dolgočasil. Mislim sem — sam ne vem, na kaj. Morebiti na svojo otroško dobo, morebiti tudi na Eugenija in njegovo valkiro, emancipovano dekle, kdo vé? Po cesti prišlo je kmetsko deklé, nesoče na rami grablje. Dolgi, v kito spleteni lasje mahali so jej po hrbtu, lice žarelo je mladostnega ognja. Opazil sem jo stoprav, ko je grablje na tla vrgla, in uprši si gole lahte v stran, zasmejala se. „Kaj pa loviš tu, Ivan? Pa koliko si uže vzrastel, odkar se nisva videla“ dejala je. Spoznal sem jo takoj in v hipu bil sem pri njej na cesti. Kozoč mi svoje bele zobé, prišla me je za roko in mi jo stiskala.

„Saj res Anka, dolgo uže nisva bila skupaj. Čudno, da me nisi pozabila. In kako lepo dekle si postalo, odkar sem zapustil domačo vas, da pojdem v šole“ zavrnil sem ji.

Zarudela je in pogledala preko mojega obraza na griček, kjer se je dvigal redek dim nad kolibo.

„Ti praviš tako, — tudi drugi mi isto velé — mora uže biti!“ prične po kratkem molku. „Da moram biti tako — lepa“, doda po kratkem molku obotavlja se. „Prihajal si domov iz mesta, ali k nam te ni bilo nikoli, in vender sem si tako želela, da bi

prišel . . . vsaj jedenkrat. Pozabil si bil mene, kaj ne?“

„Dolgo uže nisem prestopil vašega praga, Ana, ne misli pa, da bi te bil pozabil. Spominjaš se še onega popo-ludneva in iger na trati? Ko bi bilo sinoči, pomnim še vse — in ti?“

„Bila sva takrat otroka, in sedaj — ali sva kaj več? V mestu si bil, videl si mnogo ljudi, lepa dekleta, lepša od mene . . . glej brada poganja ti uže, ti gospod!“ Spustila je mojo roko. „Zakaj govoriš z mano, s kmetico? ker si otrok . . .“ in pogledala me je srepro v oči.

„Da, otroka sva oba, Ana, in ostala bova otroka, spomin pa naju bo vedno vezal.“

„Vedno“, ponovila je tiho, nasmehnila se, nagnila se k meni, ali tedaj prikoračil je od vasi sem čez travnike Eugenio z nakičenim klobukom. „Slednjič vas vender najdem“, zakliče veselo, ko naju zagleda. „Kdo je ta deklica“, vpraša me v nemščini, poredno mežikajoč, kakor da je Bog ve kaj zasledil.

„Priateljica izza mladostnih let, gospod Eugenio,“ odvrnem „Zdravstvuj

Ana, da se zopet vidiva! In zvečer, smem li priti k vam, če boš doma?“

„Pridi!“ deje stisnivši mi roko, pobere grablje in odide, obrnivša se po cesti.

„Kaj vas je tolikanj razradostilo?“ vprašam Eugenija, ki je za njo gledal.

Pokaže mi svoj okrašen klobuk, in pripoveduje, da je srečen, da mu je Eva dovolila prvi poljub. — Stara pesem!

„Konečno postanem še pesnik! Nebeško! Opeval bodem ta prvi poljub v stancih in skujem vam sonetov na njene oči! . . . Kdo je to dekle?“

„Povedal sem vam uže, da znanka izza mladih let. Lepo dekle. Tam na onem griči domuje njena mati.“

„In vi jo ljubite, to deklenco?“ vpraša Tržačan.

„Kaj se vam zdi! Rekel sem vam včeraj, da ne znam ljubiti.“

Zasmeja se glasno. „Varuj se!“

Vrnila sva se počasi v vas, govorila o ženskah. — Slednjič umolknil je in s palico mahal po zraku.

„In vi je ne ljubite?“ vprašal me je še jedenkrat pri slovesu.

„Ne“, odvrnil sem. Pogledal me je, namrdnil se, in molčeč odšel.

(Dalje prihod.)

0 glavi.

S prijaznim sodelovanjem pesnikov govori profesor Lucifer.
(Konec.)

Tam „za vodo“ pa pišejo tačas po katalogih le „visoke številke od 5 naprej.

„6 jih pade, kjer porine.“

In čas grozán, grozán in pa strašán takó, napoči marsikateremu uredniku leposlovnega lista. Zaljubljenec piše, piše pesmi, napravljene iz celih mer-

nikov vročih solzic, iz tožnega joka, globokih vzdihljajev oh! ah! in uh!, kakor uže rima nanese, iz pisanih cvetic, jasnih zvezdic in pestrobojnih potokov. Vsak teden odpošlje zavitek, najmenj 5 kilogramov težak, in je kriv prezgodnje smrti tega in onega urednika.

Tragičen konec privedeta sklep semestrov in razdelitev — spričeval!

Prepozno stoka s tem listom v roki in rano v srci,

„Ki peče noč in dan me brez hladila,
Ki ni dobiti ji nikjer zdravila.“

Gospoda moja! To je hudó. In kdo je kriv?

„Sed puella, quaestio est:
Kdo je kriv, al ti al jest.“

Zatorej, kdor hoče, da oče ne bodo jezni, in komur je zdravje ljubo,
„Cvetočih deklic naj ne ogleduje!“
Dà, dà, oči imajo svojsko moč.

„En ljub pogléd — srce se vžgè,
En hud pogléd — srcé mrjè.“

Gotovo se vam je uže kdaj pripe-tilo, da vas je kdo tako pogledal, kakor bi vas hotel požreti. Tako nekako gleda pes klobaso, toda le za trenotek,

„En sam pogléd je vzel jo preč,
Nazaj ne bo je nikdar več.“

Vender pustimo oči, in poprimimo se ušes. Ušesi imamo dve, zakaj dve? Zato, da gre, kar je prišlo pri prvem noter, lahko pri drugem zopet ven.

„Pogovor ko na uho bije,
Kot zjutranja megla v nič razide.“

Prebrisani ljudje jih imajo „debelo za ušesi“, drugi zopet, ki živijo v sovraštvu z vodo in milom, sejejo lahko repo za ušesi. Kar prileti za uho, to je zaušnica. Velja petak, in niti sv.

Peter ti je več ne odvzame. Ako dobiš zaušnico na desno, nastavi še levo uho, takó svétuje sveto pismo.

Pri šivanki je uho tisto, skozi kar se sprehajajo svetopisemski velblodi mnogo lože, nego pride bogatin v sveta nebesa.

Gospoda moja, kdor ne ve, kaj bi rekel, praska se za ušesi, kakor n. pr. sedaj jaz. Zato prehajam „na vrat na nos“ na imeniten del človeške glave.

Nos je večkrat sredi obraza. Rabi nam za to, da ga vihamo, ako smo prevzetni in pa, da se vsekujemo. V tem so nekaterniki virtuozi in znajo trobiti nanj cele arije iz najnovejših operet. Z nosom se lahko preveriš, da vijolica lepše diši, nego čifut, oziroma česen. Nos je imeniten tudi zbok tega, ker biva po prof. Jägerji v njem duša. Kdor je velikodušen, mora imeti tedaj velik nos, najboljšo „kumaro za pet grošev“. Ljudje, ki ne gledajo radi polnih kozarcev, imajo na nosi najimenitnejše barve, in baje se njim uže na nosi vidi, kaj so. Izprva je tak nos na konci lahko rudeč, kakor roža v cveti, on „poganja“, on „cvete“. Polagoma pa se javljajo vse boje v najfinejših izpremenih, nos se sveti v bujnem svitu, čarobno, kakor kamniške planine ob solnčnem zahodu. Velik nos je jako praktičen radi tega, ker človeka ženske lože vodijo zanj na izprehod.

Ako ti kdo kaj obesi na nos, moraš se zanj prijeti. Uradnikom in drugim, ki se jih drži smola, podaljša se nos perijodično o prihodih ljudij, ki jim je ime revizorji. To so hude živalice

in dajejo radi pod nos, pod katerim se potem brišejo grajani reveži. —

Nekaterim ljudem stoji nos tako navzgor, da jim ob slabem vremenu noter dežuje. Rilec reči mesto nos je v olikani družbi prepovedano.

Razločujemo več nosov, imeujem naj samo grški nos, rimski nos, Nanos in ponos.

Pod nosom so usta, ker dvomi pesnik, da

„Kdo znal popisat' ust bi ljubeznjivost“
pustim to tudi jaz in rajše omenim,
kdaj smeš usta odpirati.

„Odprto navadno uho in okó,
A usta zaprta mi nosi,
Če treba, odprí pa še usta srčno,
Nikjer dovolitve ne prosi.“

Marsikdo pa v svoji nedolžnosti misli, da je „treba“ čvekati na vsa usta, in vender nikdar ni nobene pridne iz njih. Da je temu tako, mislim, da sem vam v tem govoru docela dokazal. — Komur je dolgčas zeva,

„Zija široko strašno žrelo
Kot da bi plena hrepenelo.“

V ustih imamo jezik in zobe.

„V gostanu črnem pa oboh
Grozijo rajde ostrih zob.“

Zobje so najljubši babélam, da vlečejo svojega bližnjika čézne, in pa zobozdravnikom, ki je dero za gotov denar, in se smejejo svojim žrtvam v zobe. Najslabejše zobe imajo v peklú, kjer je večno škripanje. Ako je zob sam in stoji na Gorenjskem, imenujemo ga Babji zob.

Jezik, gospoda moja, je tisto, kar bi moj klobasarski kolega, dr. Cimbin-guli, ženskam najrajše privezal v na-tezalnice. Jezičnim dohtarjem, ki radi

„postopajo“ za nekom, teče jezik gladko, ker ga marljivo mažejo in brusijo.

„Podoben meču jezik miga.“

Vsakomur, ki ne ve, kaj govori, reci:
„Jezik za zobe!“

Najlepši jezik je slovenski, zlasti ako ga govori dražestno slovensko deklé,

„Jeziku ni treba več tujih glasov,
Najlepše nam teče po svoje!“

Vender bi bilo jako smelo, ako bi kdo trdil, da delajo naši „narodnjaki“, „rodoljubi“ in „domoljubi“, možki in ženske po tem geslu. „Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo“, velja le jezikoslovcem, Slovincu se v obče ni treba brigati za to, saj je dovolj, da zna nemški.

„Z družčino možakov
Gospodične zale
V našem so jeziku
Gladko vse kramljale“

to so še vedno sanje S. Jenkove.

Poseben jezik je oni Gorjancev, katerega „potujčevavši“ je nekdo kriv, da moli in kolne kmet, vse v jedno vrečo.

Akopram mi je na jeziki še več, puščam ga in pričenjam o laseh, od katerih brez božje volje niti jeden ne pade raz glavo, vsled skrbij pa mnogo. Nadobudna mladina ima lase deloma za to, da si medseboj skače v lase. Ni čuda tedaj, toliko ljudi nosi v naj-boljših letih pleše, glave tako gladke kakor biljardne kroglice in svetle ka-kor lampe. Taki gospodje so največ svetniki, dvorni, tajni in drugi. Jako trdovratni so in ne odjenjajo niti za las. Nosijo lasulje, in ponajveč ni pridne dlake na njih.

Nasprotno pa imajo drugi cele grive in taki se posveté večinoma poziji, malo jedó in mnogo kujejo, ravnaajoči se po geslu „dolgi lasje, kratka pamet“. Absalom ne sodi sém. Nemaren otrok si ni dal striči las in obvisel je zánje ob veji, podoben evropskemu miru visečemu vedno na jednom lasu.

Tudi nevestam zrasejo lasje, zakaj drugače bi ne mogel trepetati v njih „venec poročni“.

Vino gre v lase, ki te drugi dan bole. Lasje posebne vrste so brada ali brke. Brke so tisto, kar bi marsikdo rad imel. Kdor nima svoje brade,

ne daj si „rasti sivih las“ in prisezaj pri bradi Mahomedovej.

Le nekaj še zinem o glavi, povem naj, kako vpliva nánjo — „Last, not least“ — denar.

„Kranjski sin
Pije vin',
Dokler d'narcev ima;
Če ga ni,
Pa zaspi,
Glav'ca dol pokima!“

Gospoda moja, želim vam, da bi vam glav'ca nikdar „dol ne pokimala“, ter završujem svojo popularno-znanstveno razpravo, in to je — glavna stvar.

Pomladanske pesni.

I.

Lastavica brza
Z juga priletela,
Pómład, cvetno pómład
S saboj si privéla.

Holmi in gozdovi
Zopet so zeleni,
Travniki in trate
S cvetjem okrašeni.

Kamor meri pogled,
Smeje se narava;
Vedro in veselo
Srce je in glava.

II.

Gori v temnem stolpu
Jasno zvon prepeva,
„Krist je vstal iz groba“
Glas srca odmeva.

Odrešenja spevi
Na uho zvene mi,
Vendar misli žalne
Polnijo srce mi;

Kdaj li tebi sine,
Narod moj, rešenje?
Kdaj, oh kdaj boš svoje
Ti slavil vstajenje?

M. P.

Ob zibki.

Doč. — Novorojenček v zibelki leži,
Sén lehen mu stisnil je drobne oči. —
Zavite v tančico iz svile
Tri k zibki pripljuje vile.

„Bogastva ti moč mi podariti ni,
Vse sem razdelila med druge ljudi.“
Besede te prva mu pravi,
Po nežni pogladi ga glavi.

Tu druga pristopi izmed rojenic,
Lepota in radost žari ji iz lic.
„Kaj nisem poprej te poznala —
Zdaj srečo že vso sem razdala.“

Kar v sobico lune se svit zablesti
In vili se tretji oko zarosi,
Ko v zibko na dete zre speče,
Besede lete mu šepče:

„Res prva ni dala srebra ne zlata,
In druga ne sreče, blesteče sveta.
Kaj naj bi ti jaz darovala?
V spomin kaj ti rojstveni dala?

Čuj, ljubljeneč, kaj ti poklanjam nocoj:
Dar petja, nebeški dar, bode naj tvoj.“
To detetu so naklonile,
Potem pa odplule v noč — vile.

In detece v zibki bil ono sem jaz —
In spolnil se vil rojenic mi je glas!
In pesni, miló se glaseče,
Prepevam, prepevam brez sreče.

Vuk Slavič.

Ljubljanske visoke šole.

Spisal Vesmir Tres. *)

Staroslaven je gimnazij ljubljanski, mej najstarejšimi v Avstriji. Uže pod vodstvom Bohoričevem, še bolj pa pod oo. jezuiti pospel se je do slovečega imena: vse tedanje razumnštvo kranjsko zajemalo je v tem viru svoje znanosti, le malokdo podal se je iz dežele na tuja vseučilišča. Vsaj so pa tudi vodje gimnaziju uže leta 1657., ko se je bilo sezidalo novo šolsko poslopje, priredili v svojem kolegiji dva tečaja modroslovskih ukov, ustrojena po uzoru tedanjih vseučilišč: dijake so sodili jedino njihovi učitelji, ne pa mestna gosposka

*) Viri, iz katerih sem zajel podatke spisu svojemu, so: Valvazor, die Ehre des Herzogthums Krain, Dimitz, Geschichte Krains, Vrhovce, stolno mesto Ljubljana in Apih, Slovenci in leto 1848. (Pis.)

A še bolj se je imela Ljubljana dvigniti! Leta 1710. pričel je dr. Bogataj predavati o državljanskem pravu.

Mej tem je pa i ljubljanski kolegij dobro napredoval; ni učiteljev ni premoženja mu ni nedostajalo. Predavanja so se množila. Umni mehanik Gruber provzročil je, da se je v njem ustanovila še stolica mehanike, katero je zasedel sam.

Kar se tiče vede, pa so spremembe let 1752. in 1764. ostale brez upliva na ljubljanski jezuitski kolegij. Vendar je morala vlada po razpustu jezuitskega reda dovoliti, da so še nadalje poučevali na vseh stolicah kolegija doslej oni učitelji, ker jih ni mogla nadomestiti z novimi. Kakor doslej, stal je tudi še nadalje kolegiju na čelu „rektor“-jezuit.

V modroslovnih ukih poučevalo se je tedaj o metafiziki, moralni teologiji, cerkvenem pravu, mehaniki, fiziki, moralni filozofiji, matematiki, zgodovini in poljedelstvu. Ker je nedostajalo v to potrebnih učiteljev, so se vveli mesto morale kazualistika, mesto dekretal cerkveno pravo in cerkvena zgodovina. Pogoj vstopu bil je zrelostni izpit.

Vrednost kolegija spričuje pač to, da so često pozivali ljubljanske profesorje na dunajsko vseučilišče.

Leta 1780. bil je kolegij ločen v bogoslovno in modroslovno učilišče. Štiri leta pozneje prenesli so bogoslovnico v Inomost; a leta 1785. opustili so tudi modroslovno stolico.

Uže leta 1791. osnovali so iz prejšnje knjižnice obeh učilišč in še nekaterih drugih opuščenih samostanov znamenito „licejsko knjižnico“, ki obstoji še dandanes in se je toliko razširila, da bi štela vsakemu vseučilišču v čast. Sedaj šteje 55.000 zvezkov.

Ob tistem času pa nahajamo v Ljubljani tudi zdravniško učilišče. Leta 1759. določil se je nekemu „chirurgiae magistru“ Breclju prostor za poučevanje v kirurgiji. Leta 1785. pa je vodil pouk v anatomični dvorani sloveči dr. Hacquet. Poleg tega osnovala se je leta 1790. še stolica za živilozdravništvo.

S francoskim navalom ter zasedo Ilirske pomaknila se je Ljubljana kot sedež vseučilišča za stopnjo naprej.

Francozi prišli so v deželo. Z izvenrednim svojim organizatoričnim nadarjenjem so v kratkem uvedli novo upravo, ki je ovrгла vse stare časov-

nim razmeram neugajajoče naprave. Narasli so novi stvori, novi uradi, nova učilišča, 25 „Gymnases“, 9 „Lycées in 2 „Écoles centrales“ pospeševali so v ilirskem kraljestvu pouk in razširjali vede. Na jednaki stopinji z vseučilišči ste se zasnovali v Ljubljani in v Zadru „Écoles centrales“.

Na licejih predavali so se doslej oni predmeti, kateri so se prej na modroslovnem „kolegiji“. Poučni načrt osrednjih učilišč pa je napovedoval propovedovanja o francoski, laški in latinski zgovernosti, o metafiziki, naravnem pravu, morali, obč. zgodovini, code Napoléon-u, o kazenskem pravu, stavbinstvu, risanju, matematiki, mehaniki, hidravliki, eksper. fiziki, obč. in farm. kemiji, naravoslovji in rastlinstvu, anatomiji in fizijologiji, patologiji, kliniki, medicini, državni medicini, kirurgiji. Jedenkrat na teden naj bi se vadilo i v orožji.

Poučni jezik na tem osrednjem učilišči naj bi bil francoski, poleg njega pa latinski.

Z osrednjim učiliščem naj bi se zvezala knjižnica, fizijologični in kemični kabinet in botanični vrt.

Na poročilo „General-Inspecteur-ja“ za pouk odredil je generalni guverner, da imajo izpitani gojenci pravico nastopati kot zdravniki, pravniki in inženérji. — To vse bil je načrt ženijalnega Marmonta.

Seveda se takoj početkom l. 1810. niso mogla vsa predavanja pričeti. Pač pa se je uže tedaj odločilo, da daje osrednje učilišče vsa akademična dostojanstva.

Prvi „regent“ bil je kanonik Wal-

land, prvi „kancelar“ poznejši škof Ravnikar. Kot profesor pa je bil nastavljen mej drugimi znani naravoslovec Hladnik.

Pod novo upravo generala Bertranda se je premenilo osrednje učilišče početkom leta 1812. v akademijo s teologiškim, juridičnim, medicinskim

in filozofičnim oddelkom.

Tako j s početka je nastavila francoska vlada 10 profesorjev. Mej njimi bili so uže omenjeni Walland, Ravnikar in Hladnik; poleg teh pa še Dolinar, Melzer, Schmidt, Jevnikar, Gunz, Kos, Krsnik.

(Konec prih.)

Nekaj iz praktičnega modroslovja.

(Sestavil Jos. Ž.)

(Konec.)

Peti in zadnji položaj hotenja se loči od predzadnjega v tem, da je sestanek izražanja obeh hotenj posledica namena, katerega ima jedna izmed obeh hotečih oseb. Kakor v četrtem, tako je tudi v tem položaji ta sestanek vedno sovražen, in zato je tudi njegov provzročitelj odgovoren za vse posledice, ki izvirajo iz sestanka.

Tako Shakespearejev Jago. Belopolti Jago je zastavonosec, in murin Otelo je poveljnik. Ta murin povzdignil se je iz svojega nizkega stanu ter snubil hčer najslavnejšaga patricija in sedaj je soprog najlepše belopolte Desdemone. Jago meni: To kar je Otelo, je protinaravno; belopolto pleme je bilo vedno nad črnim. Zato sklene, zato se nameni, da uniči to protinaravno stanje. — Docela drugačen je Otelo: On je prijazen in dobrohoten, ves zadovoljen in vesel ter niti ne misli, da bi ga mogla

sreča zapustiti, ki ga je spremljevala v boji in ljubezni. Ker je popolnoma s seboj zadovoljen, misli tudi o drugih tako, in niti na um mu ne pride, da mu drugi niso dobrohotni. — Jago hoče protinaravno stanje, razdreti srečno Otelovo družinsko življenje in uničiti njegovo poveljniško čast. Zato vzbudi ljubosumnost v Otelu in ga pripravi do tega, da sam razdere zakonsko srečo in poveljništvo, kajti morilec svoje žene ne more biti najvišji sodnik, ne more opravljati častnega posla, ki mu ga je namenila na Cipru benečanska „Signoria“.

Jago je svoj namen dobro izpeljal. Prejšnje stanje je do cela izpremenjeno, izpremenjeno po krivci Jagu, ki je odgovoren za vse posledice tega izpremenjenega stanja. — Tako izpremenjeno stanje nastane vedno v tem položaji hotenja, in zovemo je kaljenje dosedanjega stanja.

Da dobimo kaljenje kot tako in moremo ceniti hotenje v tem položaji, odstraniti moramo tudi tukaj vse, kar navadno obdaja kaljenje. Uže namen kaljenja je lahko dober, stanje po kaljenji je lahko boljše kakor poprejšnje, ker pa hočemo presoјati kaljenje samo na sebi, zato ne pride tukaj dober ali slab namen niti v poštev, temveč samo to, da se je sploh kalilo dosedanje stanje. Tudi osebe, ki kaljenje provzročajo, in njihova sredstva si moramo odstraniti.

S kaljenjem dosedanjega stanja je ravno tako kakor z uničenim ravnotežjem: dosedanje stanje je bilo in bi ne bilo moglo biti, če bi ne bilo možno bilo, to je, če bi ne bili vsi pogoji obstanka izpolnjeni bili. Ravnotežje obstoji zato, ker ne prevladuje nobena delujočih sil, kakor hitro pa prevlada jedna, uničeno je ravnotežje.

Tako je pri kaljenji dosedanjega stanja. Vsako dosedanje stanje je bilo, bi ne bilo moglo biti, če bi ne bilo možno, če bi ne bilo stabilno bilo. Pri kaljenji pa je stanje labilno, ker hočete obe hoteči osebi biti tam, kjer more biti le jedna. Stabilno stanje obstoji, torej more obstati, labilno pa ne obstoji in vzbuja neprijeten čut; ker je tudi kaljenje labilno, vzbuja zato tudi neprijeten čut.

Peti položaj hotenja: kaljenje dosedanjega stanja ne dopada.

To so vsi mogoči slučaji hotenja. Da so vsi, uvidno je iz sledečega: opazovali smo hotenje neglede in glede na hotečo osebo. Neglede na hotečo osebo je dvojno mogoče, samo jedna hoteča oseba ali več (vsaj dve), ako

več nego jedna oseba, je druga ali le navidezna ali pa resnična, ako resnična, morate se osebi zapaziti, in to se zgodi slučajno ali namenoma.

Ta vrsta hotenja je popolna, ker obstoji iz samih dihotomij, iz kontradiktoričnih nasprotij.

Logična popolnost zahteva, da se ne more noben člen v vrsti niti odzvati niti vstaviti niti pristaviti. Prvo in drugo se ne more zgoditi zaradi dihotomij naše vrste. Kaj pa če bi se dal kak člen še pristaviti? Mislimo si še tretjo hotečo osebo! Da se hotenja treh oseb medsebojno zapazijo, morajo se sniti na enem in istem kraji. Ta shod pa le nastane ali slučajno ali namenoma. Torej ni nič novega, vse tako kot poprej pri dveh hotečih osebah. Če si mislimo tudi več nego tri osebe, ostane razmerje vedno isto, in ne nastane nikak nov položaj hotenja. Razmerje se ne izpremeni, ampak le pomnoži.

To so torej vsi položaji hotenja. Ako pregledamo vrednost in nevrednost hotenja v teh petih položajih, dobimo splošno vrednost, oziroma nevrednost hotenja.

V prvem položaji je stalo nasproti krepkemu šibko hotenje, v drugem položaji je stalo nasproti značajnemu neznačajno, v tretjem položaji je stalo nasproti dobrohotnemu zlohotno hotenje. Ker je torej to protivna vrednost hotenja, stoji ji vedno pozitivna vrednost nasproti in obratno. Iz tega sklepamo: če ima na primer krepko hotenje pozitivno vrednost, nima nasprotno (to je šibko) hotenje

vrednosti, ampak pozitivno ne-
vrednost itd.

Drugače je v zadnjih dveh polo-
žajih. Tu smo imeli razpor in kaljenje.
Razpor ima v sebi pozitivno nevrednost.
Tej pa, kakor vidimo, ne stoji nasproti
pozitivna vrednost. — Jednako je
pri kaljenji. Če nobemu ne kalimo
njegovega stanja, ne pridobimo si ni-
kake zasluge, ampak storimo le svojo
dolžnost, kar smo dolžni. Če nobenemu
ne storimo nič škodljivega, zato tudi
ne smemo zahtevati nikakega darila.
Matematik bi rekel: Ako delovanje
ni niti plus niti minus, ampak jed-
nako 0.

Med prvim, drugim in tretjim na

jedni strani in med četrtem, petim
položajem hotenja na drugi strani je
očividna meja moralične vrednosti,
oziroma nevrednosti. Ono hotenje, ki
hrani v sebi pozitivno vrednost, ime-
nujemo nravno ali moralno; semkaj
spada ideja jakege hotenja, ideja
značajnosti in dobrohotnosti. —
Ono hotenje pa, ki nima v sebi pozi-
tivne vrednosti, pa ima vendar moč
v sebi, da zabrani pozitivno ne-
vrednost, to imenujemo postavno,
in tako hotenje je ono, ki ne provzroči
niti razpora niti kaljenja. To hotenje,
kakor smo rekli, ni niti minus pa tudi
ne plus temveč podobno je površju
mirno stoječe vode.

Slika.

Ob potoku na livadi
Deca zbirajo se radi
Spomladi.

Dvigajo tam lepo lice
K nebu pisane cvetice,
Spomladi.

Ž njih spleteni deca venec
Devajo okolo senec,
Spomladi.

Vmes pa tice žvrgolijo,
Urno semtertja letijo,
Spomladi.

Tičje pisano peresce
Bóde deco pa v očesce,
Spomladi.

Dece želja se poloti,
Da imela bi peroti,
Spomladi.

I za tico poletéli,
Pa bi deca tico vjeli,
Spomladi...

Ah, usoda ne ukradi
Deci zbrani na livadi
Pomládi!

Dobroslav.

O narkozi.

Velikanski napredek kirurgije, drzne operacije in neprimerno srečen in povoljen izid ne bi bil mogoč brez dveh znamenitih iznajdb našega veka, brez narkoze in brez antiseptičnega celjenja ran; to dvojje omogočilo je mnoge operacije, na katere popreje niti misliti niso mogli, nekoliko zaradi težave v izvršitvi, nekoliko zaradi nevarnosti v celenji.

Narkoza je velikega pomena za zdravnika in bolnika; kajti ko leži bolnik navidezno mrtev in ne čuti nikakih bolečin, izvršuje zdravnik svojo nalogo, in ne moti ga niti krik niti gibanje bolnikovo; — narkoza omogoči torej dovršeno tehniko v operaciji in izpolnjuje človekoljubni namen, da bolnika reši bolečin in strahu pred njimi.

Dasiravno se nahajajo sem ter tam poročila o nekakih mrtvih, vendar narkoza ni bila v rabi niti znana; iznašel jo je šele 1846 l. kemik Jackson v Bostonu.

Zobozdravnik Wiliam Morton obiskal je Jacksona ter ga prosil, naj mu dá kak pripomoček, s katerim bi vsaj navidezno omotil zelo boječo in občutljivo gospo ter jo s tem privedel do neznatne operacije. Jackson nasvetoval mu je omotitev z eterjem. Zobozdravnik je poskusil najprvo na sebi nasvetovani pomoček s povoljnim vspe-

hom; nato tudi pri družih bolnikih, in radi tega sta prijatelja naznanila to svojo iznajdbo profesorju Warrenu, ki je 14. oktobra 1846 l. izvršil v navzočnosti mnogih zdravnikov in dijakov prvo večjo operacijo v narkozi s popolnim uspehom. Nov pomoček in njegovo čudežno moč razglasili in poskušali so po vsih klinikah Amerike in Evrope. Eter umaknil se je pozneje skoro popolnoma kloroformu, ki je močnejši in zanesljivejši; nekateri osamljeni ponesrečeni slučajji, ki so povzročili smrt, priučili so paziti in uporabljati vso pozornost na narkozo in na to, kar bi jo eventuelno zabranjevalo.

Znano je, da rabijo vzlasti zobozdravniki za krajše operacije kisikov oksidul kot omotico. — Sem ter tja vporabljali so se tudi drugi plini; a koliko da bi se dalo posluževati v ta namen hipnoze, o tem se danes še ne more določno izjaviti.

Za krajevno anestezijo, to je, za brezčutnost, omejeno le na mal prostor, n. pr. dele kože, uporabljala se je s pridom zelo mrzla voda, a v najnovjšem času imamo zelo dober pripomoček za to v kokajinu, ki vbrizgan pod kožo, omogoči celo večje površne operacije.

Radivoj.

O slovenskih prevodih iz ruščine.

Piše S. J. Kogej.

(Dalje.)

Slediti hočem, kakor sem rekel, znamenitejšim delom, prevedenim iz ruščine. Pred seboj imam sedaj nekega prelagatelja imenom I. P. Nekdaj je prevajal v „Slovenskem Narodu“ in izdal celó v posebni knjigi „Junaka našega časa“, roman M. I. Lermontova. Sedaj sem ga opazil v „Slovenci“, kjer prevaja pod naslovom „Sebastopolj“ L. N. Tolstéga „Tripovedke o sevastopolskeji obrambi“.

Vsakdo bi mislil, da je prelagatelj tako znamenitih děl pravi veščak v znanji ruskega jezika. No tega ni možno trditi o g. I. P., ako se sodi po omenjenih prevodih. V njih je toliko pogreškov in nedostatkov, da bi lahko napisali samo o teh večo knjigo, nego sta proizvoda sama. Človek kar strmi, ko vidi, da se drzne kdo tako prevajati, ne da bi se tresel pred pravično sodbo in zasluženó kaznijo. Kaki mali nedostatki, seveda, se lahko vrinejo vsakemu prelagatelju, in te hladnokrvno odpusti vsakdo, ki je prepričan o človeški zmotljivosti. Ako pa prelagatelj toliko važnih mislij izpušča, toliko neizogibnih besed sploh ne prevaja ali pa le napačno, ako nepotrebne ali celo napačne besede vtika, — potem ni možno ostati hladnokrvnim niti najpohlevnejšemu ocenjevatelju.

Tako je i z omenjenima prevodoma, zato si ja hočemo nekoliko ogle dati in sicer

I.

„Sebastopolj“.

Nikakor ne nameravam govoriti o njem obširno, ker izhaja le v „Listku“ „Slovenca“. Omejim se samo na prvi „Listek“, iz katerega se uže jasno vidi, česa nam je pričakovati od ostalega prevoda. „Junak našega časa“ je preveden namreč sprva še dokaj dobro, a potem vedno slabše. Tako sodim i o „Sebastopolji“, zato se ne spuščam dalje vanj.

Original imam pred saboj v petrogradskem „izdanihi gramotnosti“. Tu je naslov proizvoda: „Разсказы о себастопольской оборонѣ“. Čudno se mi torej zdi, da je prevel g. I. P. vse to prosto z besedo „Sebastopolj“. Ta ima pač mnogo širši pomen, nego gori navedene, zato je imel pisatelj L. N. Tolstój važen vzrok, da ni storil tega, kar prelagatelj. Čemu prenarejati uže naslov, ako se s tem ničesar ne popravi? Prelagatelju se je zdel naslov morda preobširen, preokoren, a nam je jako drago, da vidimo i okornost (?) Tolstéga.

Vender to ni tolike važnosti, kakor da prevaja g. I. P. mnogo besed popolnem napačno. Morje mu je n. pr. „temnosivo“ mesto „temnosinje“, kakor je v originalu. Uže zdrava misel bi ga lahko obvarovala tega pogreška! — „Morje, blesteče uže na jutranjem solnci“ bi moralo stati i v slovenščini

kakor je v ruščini. Zato ne vem, zakaj je izpustil besedo „uže“ in prevel samo „blešči morje v jutranjem solncu“. Saj vender govorimo: blešči, greje se na, in ne v solnci. — По блестящей лагури „po zeleni površini!“ На пшенищною блдую линію мола prevaja kar „na belo progo pristaniških zgradeb“. Beseda „peneč“ je tu odločilnega pomena, zato bi jo moral prevesti. „Mol“ je pa povsem naša, slovanska beseda in vse kaj drugega, nego „pristaniška zgradba“. — Beseda мачта pomeni jadrnik ali vsaj jambora, ne pa „jarbola“. — Вираво рули se pravi „desno od vesla (krmila)“, ne pa, kakor prevaja I. P., „ravnajoč krmilo“. — Ядро je topova kroglja, ne samo priprosta „kroglja“. — Площадь ni možno prevesti samo s „prostor“. — Двигаются (= dvigajo se, hodijo) prevaja smešno z besedo „skačejo“ (n. častniki, vojaki, ženske...). Неприятные слѣды so prelagatelju „krvavi sledi!“ — Въ этой разнородной толнѣ, которой для него и не существуетъ (Pika!). „Kakor bi ničesar ne bilo“... S tem samovoljno razkosuje stavek in mu daje povsem drug pomen. — Крыльцо niso kar navadne „stopnice“, kakor stoji v prevodu. — Собрание prevaja, dasi je povsod isti pomen, na jednom mestu „zbirališče“, na drugem „kazina“, a noben izraz ni pravi. — Изумительный (= čudoviti) prevaja z besedo „zabaven“ ali „vznemirljiv“, kajti jedno je vtaknil sam. — Ты куда (= kat) равенъ? prevaja: „Ti si tudi ranjen?“ s čemer daje besedam povsem drug, napačen pomen. Дѣйствительно (= res, uspešno, krepko) prevaja s „kmalu“, чилуный (= iz litega, surovega železa)

z „bronast“, кое-гдѣ (= kje, tu... tam) s „sedaj“, дверь z „dvor“, пороги z „vrata!“ „Prag“ je tu popolnem prav, in ne kot „pars pro toto“, kajti pravilnejše je, kakor piše Tolstoj, „zadržuje vas na pragu“, nego „na vratih“, kar je skoro nesmisel.

Mnogo več je pa izrazov, katere g. prelagatelj povsem izpušča, dasi so za pomen velike, odločilne važnosti. Izpušča pa ne samo posamezne izraze, temveč cele stavke: nekatere morda zato, ker je nekoliko težko prevesti jih, a druge bi bil lahko prevel, ako le količkaj zna ruščino. Besedo „madžara“ (= tatarski voz), menim, bi bil lahko in za potrebo prevel, ker naši čitatelji ne znajo, kaj je to. — Гдѣ... гдѣ... гдѣ (tu... tam... drugje) bi moral prevesti, da dobi opis isto živahnost, katera je v ruščini.

Nikakor bi ne smel izpuščati pri besedi „mornar“ določila отставной, pri „sovražnem brodovji“ далекий, pri „dimu“ разходящаяся, pri „parniku“ дымяся, kajti vse te besede so neizogibno potrebne, ako se hoče izraževati to, kar je napisal Tolstoj. Mislim, da te besede vender niso delale prelagatelju preglavice, kakor je razvidno o besedi рововый, katero je izpustil na par mestih. — Istotako bi mogel in moral prevesti хотные козлы = piramide iz pušk pešcev), какъ вамъ кажется (= kakor se vam dozdeva), нерѣшительно и робко (= neodločno in pohlevno) itd.

Dočim izpušča mnogo besed in stavkov, pristavlja nasprotno v zadoščenje nekatere druge. Na nekem mestu pripoveduje n. pr., da so imele hiše v Sebastopolji „rimske številke

na prednji strani“. Kje je to našel, ne znam; v moji izdaji vsaj ni o tem ne duha ne sluh. — Na drugem mestu pravi Tolstoj: „Ako prihajate v prvič v Sevastopolj . . .“, a g. I. P. pristavlja mogočno: „Da, vsekako se čudite, ko prvi pot pridete v Sebastapolj“ (Da, g. prelagatelj, a v Vaš „Sebasto-

polj!“). — Tudi ureditev stavkov in prelagatelju všeč. Kar sredi stavka dela piko in začenja drugi, negledé na to, da prenoreja in povsem pokvarja tudi smisel — Naposled je pa še slovenščina v marsičem nepravilna, n. pr. „peljate“, „obračujoč“ i dr.

(Dalje prihodnjič.)

Vrag — osmojen.

Spisal Lahov.

Bogato se je preskrbel stari Tepkar za zimo. Mogočno naložene skladnice butar in butaric so podpirale vse hišne stene. A vedi Bog, sklada se je vidoma manjšala, dasi je dobra hčerka Minica odločno zatrjevala, da gori samo jedenkrat na teden gromada v peči.

„Čakaj zlomek,“ mislil je modri Tepkar, „kdo bode vedno stražil in pazil in še kožo postavljaj v nevarnost in pri sodnji iskal pravice?“ — Zadovoljno se pogladi mož po glavi, ki mu je rodila tako dobro mlisel. Da bi ga videli, kako pridno je skrivaj popoldne navrtaval najlepša polena ter jih zopet mašil z nekim črnim peskom!

Komaj so dobro odvečerjali, že je zlezel stari Tepkar na zapeček. „Danes ni treba nikomur drv stražiti! Menda bode tudi Vam prav; naj jih le sné, če jih že mora imeti!“ govoril je izza

peči. „Bog in sveti križ božji!“ je še izdihnil — in že je bilo po njem. Glasno njegovo smrčanje je najbolje prepričalo družino, da v resnici ne bode nikomur treba prespati noči na mrzlih polenih. To noč je zopet vse spalo zadovoljno pod Tepkarjevo streho.

Lepo je obsevalo drugega dne božje solnce pregrešno zemljo. Pri Tepkarjevih so se baš kadili lepo dišeči in močno polito mlinci na mizi. Ponosna je bila Minica, ko je z radostjo opazila poželjive očetove in hlapcove poglede. Ravno je vlila v skledo, rekel bi „jezero“ mastnega odlijavca . . . „Pa začnimo,“ menil je oče Tepkar, — in tri roke začele so segati po božjih darovih. (Molili, se vé da so bili že pred.) Toda:

„Kaj se ti človek na svet' veseliš,
Ko le prot' svojemu koncu hitiš!
Človeško veselje pa mine.
Kakor dimček v zraku zgine.“

poje lepa domača, nekaterim morda še neznana pesen.

Že so dosegle žlice nekako rob mogočne sklede, kar — „bom — bum — tresk!“ kakor bi se svet podrl. In nakrat so ležale žlice na mizi, le roke ostale so z razprostrtimi prsti še vedno stegnene.

„Marija, vsega je konec!“ — čulo se je nekako od one strani, kjer je sedela prej drobna Minica; — no sedaj tam ni bilo — ničesar, pač pa je čutil oče pod mizo pri svojih nogah nekaj živega, velikega. Stari hlapec Tone (rekli so mu vsi le, ne vem sicer zakaj: Tone, kolenc, drobna roga) pak je bil ves prestrašen trdno prepričan, da je zopet pred Banjuluko; izstopile so mu sive oči isto tako, kakor tačas, ko je „krtačil“ hudobnega Turka.

Le stari Tepkar je ostal pri vsem tem nekako miren. Česa naj se pač še boji stara kost? — Sodnemu dnevu itak ne ubeži nihče! „Pri sosedu Rilčkarju bode nekako, ako sem prav slišal“ menil je s hudobnim nasmehom in zopet hladnokrvno zaril žlico v vroče mlince.

In res, — mož se ni motil. Dober teden se ni nič pokadilo iz sosedovega dimnika. Kako neki!? Saj ni le „hu-

dobni duh“, kakor so Rilčkarjevi trdili vsakemu, raznesel lepe, šele vransko jesen postavljene peči, temveč je tudi prevrnil vso posodo, razbil okna, pošteno oplazil deklo, gospodinji pak vdihnil božjast v desno stegno.

Celo stari zidar Jarša, ki je sicer vedno zatrjeval, da se ne prime hudiča zemeljski ogenj, moral se je sedaj vendar potuhiniti kot polita miš in pošteno priznati, da se je motil. Lani je peč sam postavil. „No, mislim, da bo na veke stala!“ dejal je samosvestno, ko mu je Rilčkar odštel zasluženih osemdeset grošev. In sedaj — pridite semkaj in pogledjte, primite razvaline vsi neverniki.

Pretečeno nedeljo je bila zbrana glasna družčina pri Muhnjeku. „Kaj je najhuje, najmočnejše na svetu?“ vprašal je v živem pomenku nekdo. In tačas se je, ako se še prav spominjam, vzdignil isti Rilčkar ter odločno s pomenljivim glasom izjavil: „Jaz pa pravim, zato ker...“ Menim, da je hotel reči: „Vem iz lastne skušnje“, a zakašljal ter nadaljeval: „Najhuji je smodnik. Kajti, ako ta z ognjem „vkup pride“, — potem — še Bog ni več gospodar!“

Lahov.

Glasnik.

Slov. ferijalno društvo — osnovano! Vselej, prešino je vsakogar, ko smo čuli, da je vlada dovolila ferijalno društvo slovenskemu dijaštvu. Stara misel je bila to, zdavna se je bila uže porodila — in vredno so se tudi trudili dijaki, da si je priboré, da imajo tudi v počitnicah vez, ki je veže neglede na stroke in šole, katere pohajajo, neglede na razlike krajev, kjer se učé. Vsa slovenska akademična mladež ima sedaj skupno ognjišče, katero gotovo in za vsikdar poravna morebitne nasprotke, ki se sem ter tja porajajo iz privrženosti do svoje „alma mater“.

Lepo je, da je vsem akademikom dano skupno društvo, katero je vlada potrdila. A dovoljenje, da se sme sestati društvo, ne zadoščuje trdnemu značaju, ki ga mora imeti tako društvo, treba mu je i dobrega, premišljenega poslovnika, kateri ima izdelati osnovalni odbor.

Organizacija društva mora biti enotna, vender ne preveč centralistična, absolutistična. Vse dobrote, katere uživa društvo, ne smejo dohajati le dijaštvu ob središču, marveč i onemu na deželi in ob mejah. Drugi kraji — druge razmere.

Društvo mora ugajati vsem, mora dovažati vsem članom iste ali vsaj jednake koristi. V to treba prvo, da se zagotovi i društvenikom v vseh krajih domovine primeren zastop v odboru, tako, da bode cela Slovenska sorazmerno v njej zastopana.

Nadalje se mora dovoliti istim zastopnikom nekoliko več oblastij, nego je to navada v društvih, katera se ne raztezajo čez tolike zemlje. Kajti dijaki posameznih okrožij in deželnih delov bodo imeli navadno nekeke skupne smotre, skupne zadeve, katere je dovajajo do skupnega enotnega delovanja v njihovem delokrogu, kar treba vsekako tudi vpoštevati.

Člani vsega društva se bodo težko sešli več nego jedenkrat v letu — pri občnem zboru; pač pa bo možno zahtevati, da se dijaki posameznih okrožij vsaj jedenkrat na leto posebe snidejo — ali dijaki, ki stanejo v bližnji soseski celo večkrat.

Saj taki shodi, skupni izleti, skupna zabava, so pač jedna glavnih smerij, katero mora imeti ferijalno društvo — zato treba tudi na to primerno paziti.

Društvo, katero bode gotovo obsežalo poleg članov obeh naših akademičnih društev še druge člane velikošolce, bode močno telo, ki se bode moralo vsikdar zavedati svoje moči, in ki bode lahko delovalo na to, da si pribori naše dijaštvo, tudi v svoji domovini jednak ugled, kakor ga imajo akademični meščani pri drugih narodih, sosebno pa pri českem in nemškem.

Misel, da se je privzela mej izvršujoče člane tudi vrsta „starešin“ je pač imenovati kar najsrečnejšo. Starešine bodo akademikom vez, ki jih bode dovela do najožje zveze z ostalim prosvetljenim občinstvom slovenskim. Oni bodo posredovali mej starejšimi rodoljubi in akademiki, oni jih uvažali v odlične narodne kroge.

Uživel pa se bode s to napravo tudi jednoten duh, katerega našemu dijaštvu ponekje včasih res nedostaje in kateri jedino more naše dijaštvo dovesti do potrebne samozvesti akademiške. Res je, da se i to v poslednjem času prav lepo razcvita, vender bode moglo v kolikor toliko i naše ferijalno društvo na to uplivati.

Težka je torej naloga osnovalnega odbora ferijalnega društva — a zaupam mu, da bode svojej nalogi kôs ter osvestil bodočnost „Save“. Vivat, floreta, crescat!

A. E.

Našim abiturijentom na pót! Šolsko leto bliža se koncu. Zopet bo dobil oddelek slovenske mladine zrelostne spričevalo v roke. Sto nadebudnih dijakov stalo bo na pragu v širni svet. V kratkem se razkrope; Jeden sem, drugi tja. Težka bo zadnja ločitev dolgoletnih tovarišev, a še mnogo težja odločitev stanu, kateri naj si izvoli mladenič za bodočnost. Dobro je, če se v tem ozre po silnej realnosti, a nikdar ni pri takej volitvi i pozabiti idealnosti. Človek brez vseh uzorov je nesrečnik, kajti ni vreden svojega rojstva.

Če ti je uzor duhovnik, bodi duhovnik; tvoj stan je češčen, tvoj posel vzvišen.

Če ti je pa ostati posvetnjaku, ostani; a dobro premisli, česa se primeš: ker dobro ni, če vsi vlečejo na jedni strani, na drugi nikdo. Dobro ni to ni za narod, ni za te.

Čim več jih je v jedni stroki, tem manj v drugi. A tudi čim več se jih odloči za isti kruh, tem slabši je zaslužek, tem manj upanja, da dosežeš svoj smoter.

V nas Slovencih res v nobeni stroki ne preobilujemo na močeh, in nadomeščajo nas tujci — Nemci, vendar pa i v posameznih strokah primanjkuje moči do cela.

Najbolje bode v bližnej bodočnosti kazalo, postati filozof. Mesta profesorjev se od dne do dne prazné, a naraščaja ne dostaje. S strahom opazuje to vse slovensko razumníštvo. In vendar dobivajo največ podpor in najlaglje bogate instrukcije tudi po 50 gl. mesečno in čez — le filozofi.

Na vseh avstrijskih vseučiliščih ne naštejesh 20 slovenskih filozofov in mej njimi ni nobenega naravoslovca! Čudno je, da se nihče ne oglasi za toli zanimivo stroko, a istina je, da je čas slovenskim filozofom, kar naj ugodnejši.

Mnogo je bilo v zadnjih letih pravnikov — a tu je podpor malo in marsikdo je moral opustiti študije, predno je je završil. Še oni pa, ki so je završili, obrnili so se k odvetništvu in beležništvu. Poslednica temu je, da sta oba stanova vže prenapolnjena, pri so dišču manjka delavcev in treba si je izposoditi jezika nevesče Nemce! Jediní spas ne leži v odvetništvu in beležništvu in isto tako ni toli napačno služiti državi kot sodnik, ki je najprostejši in najneodvisneši vseh uradnikov.

V oziru na podporo so medicinske študije, ki so i najdalgotrajnejše, najslabše oskrbljene, vendar se proučuje mnogo Slovencev zdravništvu, tako, da zdravnikov gotovo ne bode manjkalo.

Toliko v premislek tovarišem, katerim bo treba voliti si stan za vse življenje s tem, da se odločijo za te ali one študije.

—!

Ali dijaki res ne smejo politikovati?

Vedno bolj pogosto ponavlja se v najnovjšem času klic slovenskim dijakom, da naj se nič ne brigajo za politično gibanje, temveč samo za svoje strokovne nauke. Ta klic izvira sicer mnogokrat od ljudij, ki se sami v prošlih časih nikakor niso ravnali po tem nasvetu, vendar se nam zdi potrebno, da premislimo, je li morda opravičen in umesten? Da naj dijak zaradi politikovanja ne zanemarja in ne opušča svojih studij, je povsem naravna in opravičena zahteva, vendar mislimo, da se to itak ne prigodi, kajti izmed dijakov ne peča se nikdo tako intenzivno s politiko, da bi mu to odvzelo mnogo časa, uže zaradi tega ne, ker mu ni mogoče aktivno poseči v politično delovanje. Tudi slovenski dijak ne uganja velike svetovne politike, on se ne zanima dosti niti za nevažne dogodke, niti za razne male stranke po tujih in oddaljeih deželah; a njega zanima stanje v domovini. In ali mu hočete res zatreti ves domovinski čut, ter mu udušiti vse mladeniško navdušenje za svoj narod? Skoro bi človek mislil, da se toliko govori in piše proti politikovanju dijakov le zato, ker je marsikomu neljuba sodba in obsodba delovanja naših političnih voditeljev in činiteljev. Res, da mladina ne pozna vselej onih raznih ozirov, ki vodijo delovanje teh mož, res, da ona morda ne ceni dovolj vseh zaprek, ki se stavijo njihovim težnjam od strani nasprotnikov, vendar rodoljubja odrekati ne more ji nikdo, in naj si bode tudi semtertja v nasprotju s odločilnimi faktorji, vedno jo vodi pri njenem delovanju le ljubezen do njenega rodu.

Pomisli pa moramo tudi, da naj se dijak ne izuri le v svoji stroki, temveč vsestransko izobrazí. Treba mu je pa v ta namen, da se vsaj površno soznani tudi s političnimi odnošaji raznih dežel, pred vsem pa z onimi v svoji širši in ožiji domovini. Meni vsaj bil je vedno ljubši dijak, ki je bil v vseh stvareh zadostno poučen, akoravno ni bil v svoji stroki odličnjak, — kakor oni, ki je proučil sicer izvrstno svojo stvarino, s katerim pa je bil vsak drug pogovor nemogoč, ker mu je bil ves svet neznan.

Reklo se nam je končno: ko stopite v življenje, priučite si v dveh mesecih, kolikor rabite političnega znanja za delovanje v našem narodu. Ako je to aksijom našim veljakom, potem je pač žalostna usoda našemu narodu! Ne še le v domovini, v par mesecih, naj se privadi političnemu delovanju, ako naj bo to uspešno, temveč z opazovanjem in proučevanjem v teku dolgih let naj se izbistri in vsposobi za to delo; le potem bode mogel samostojno, uspešno in resno politično delovati. In ne le na malenkostne razmere v domovini, temveč tudi na težnje in gibanje po drugih krajih se mora ozirati, da ne bo nasprotnikom v zasmeh. svojim rojakom pa v škodo in pogin deloval.

Veritas.

Jedinstvena srednja šola na Ogrskem.

Vedno česče ponavlja se v zadnjem času misel, ki se je uže zdavna porodila, osnovati jedinstveno srednjo šolo mesto ločenih gimnazij in realk. Razmotrivala se je uže v sosednji Nemški, pa tudi pri nas, no, najdalje došla je misel pač uže na Ogrskem. Tam je v zadnjem času sklical minister Albin Czaky v ministerstvu nauka in prosvete v Pešti enqeto strokovnjakov, ki naj bi se posvetovala tudi ob osnovi jednake šole.

V ogovoru za otvorjenja posvetovanja izjavil je minister, da po njegovih mislih za najboljše slojeve občinstva ne zaščuje več jednostranska naobražba, bodisi humanistična, bodisi realistična, marveč treba skupne vzgoje: i humanite i praktike. Vže ta vzrok sam je dovoljen, da se pospeši osnova potrebnih jedinstvenih zavodov. K temu pa še dojde težka odločitev starišev, naj pošljejo li sina v gimnazij, ali v realko. Ker pa otvarja gimnazij pot večjim strokom, nego realka, reši se zadeva navadno v smislu pohajanja gimnazijev, ki so vže prenapolnjeni. Marsikdo bi še pozneje rad premenil svoj stan, a to mu je v sedanjem času nemožno. Pozneje pa bi bila starišem — istotako tudi učencem — vsaka odločitev do končane srednje šole lažja, prosta in tudi sigurnejša, oziroma bolj utemeljena, ker se dotlej vže razvije prevagujoče nagnenje za kak stan.

S tem bi se pa zajedna strinilo krajno razrejenje šol tako, kakor je nakaže velikost okroga in množica prebivalcev, torej so razmernejše nego sedaj, ko se je bilo toliko ozirati na stroke posamnih šol.

Ker se ideja vedno bolj širi in morda nastane kdaj v nas važno vprašanje, bi bilo umestno, razmotrivati i v nas uže sedaj isto vprašanje, kojemu ni odreči posebnega pomena.

A. E.

Vestnik.

Josip Žener, stud. med., čegar sliko je priredil po fotografiji iz posebne prijaznosti g. akademik Jos. Germ, porodil se je dne 18. marca 1869 na Krškem. V ljudsko in meščansko šolo (1875—1882) je hodil doma ter se uže takrat odlikoval kot prvak. L. 1882. šel se je potem šolat na gimnazijo v Ljubljano, kjer je bil več let v Alojznici in ondu tudi literarno deloval. Bil je vedno med prvimi odličnjaki, vzlasti pa je slovel kot izboren matematik. V prvej občnej zavezi slovenskih abiturijentov 1890. l. postavilo ga je zaupanje njegovih tovarišev v odbor, kjer je marljivo in uspešno deloval kot upravnik v občno zadovoljnost. Prvej velikej slavnostnej besedi slov. abiturijentov sodeloval je kot „zdravoslovec“. Dovršivši gimnazijo z odličnim vspehom posvetil se je medicinski vеди na Dunaji, katere se je poprijel s pravim navdušenjem in z jekleno vstrajnostjo. Kakor toliko naših dijakov, moral se je i Žener boriti proti nezgodam življenja ter si večinoma sam iskati vsakdanjega kruha. In prav radi tega zadela je smrt tega izvrstnega dijaka vse njegove znance tako briko, ker se je, dasi uže skrajno oslabil, neumorno trudil in učil rekel bi do zadnjega trenutka, Ostri dunajski zrak, kateri je tuberkuloznim uprav strupen, pospešil je konec mladega nadepolnega življenja. Med velikonočnimi počitnicami, nekaj tednov po svojem odhodu z Dunaja, ko je bil prej še dostal z odliko zadnji tentamen, umrl je, prejemši svetotajstva za umirajoče, doma na Krškem dne 21. aprila t. l. Kako je bil priljubljen, pokazalo se je pri pogrebu,

ki je bil zares veličasten. Izmed mnogih vencev omenimo naj le nekatere: „Vrlemu tovarišu — Knavs, Mencinger, Strgar“, „Od ujevovih — dunajskih tovarišev“, „Nepozabnemu prijatelju — Vilko Maurer“ i. dr. — Žener bil je vnet Slovenec in Slovan ter se je priučil na Dunaji ruskemu jeziku. Bil je svojim tovarišem zvest prijatelj, ljubečim roditeljem hvaležen sin, prijazen z vsacim in pri vseh znancih priljubljen ter je drugim vselej rad pomagal, kedar in kakor je mogel — *Вѣчная ему память!* V. M.

Akad. društvo Triglav priredilo je o duhovem (6 in 7 junija) izlet v Jelše pri Šmarjah, ter povabilo tje i „Celjki sokol“. — Dasi je bilo vreme neugodno, in vsled tega vdeležba ne tako mnogobrojna, kakor je bilo pričakovati, vendar se je izvršil izlet krasno in dostojno. Vspored koncerta bil je sledeči: 1) Nedved „Pevčeva molitev“ možki zbor. — 2) Biblica „Venec hrvatskih pesnij“, udara Tamburaški zbor. — 3) Slavnostni govor — 4) Švab: „Vsehli cvet“ osmospev. — 5) Ipavice — Švab: „a) tam za goro“ — „b) Mrak“. — udara Tamburaški zbor. — 6) Nedved: „Ljubezen in pomlad“, možki zbor s tenor-solo. — 7. Mascagni: „Intermezzo“ iz „Cavalleria rusticana“, in 8) Šviglin „Poputnica kola“, udara Tamburaški zbor. Pri koncertu sodelovali so pevci šmarske čitalnice in tamburaši akad. dr. „Hrvatska“. —

Osnovni shod slov. fer. društva „Sava“. Kmalu poteče desetletnica, kar se je zasnovovalo v središču naše domovine, v beli stolici slovenski, nemško ferijalno društvo. Dolgo se uže vrše priprave, da se sijajno obhaja ta spomin v letošnjih počitnicah, v katerih se oživi naše slov. fer. društvo. Vsi krogi njihovi pripravljajo se, da slave svoj mladi naraščaj, in da pokažejo tujim dijakom, kateri ne bodo prihiteli le iz vseh avstrijskih vseučilišč, marveč tudi iz Bavorske in Saksonske, kako krepko in nezatirano se razvija nemški živelj v osrednji brezskrbnega naroda.

Velik denarni fond (800 gl.), moralična, pa tudi vsakovrstna gmotna podpora iz vseh strani in slojev našega nemštva pomore peš-

čici nemških dijakov, da v Ljubljani razvijó prapor nemštva! ...

Kakor očetovski skrbne nemški krogi za svoje dijaštvo v oziru na vnanji ugled njegov, tako malo se stori za isto z naše strani. Komu ni znano malo zanimanje našega občinstva za dijaštvo, ki mu je za bodočnost vsa nada, ves up! Kako malo se brigajo i važnejši narodni krogi za gojenje in bodrenje dijaškega življa! — Skrb nas obhaja, če pomišljamo, da se ima naše društvo ob rojstvu takoj kosati z vsem naporom nemške stranke.

Sijajno bo slavlje nemške posestrime; a kako ono, mlade „Save“? Čas bi bilo, da se v nekotih krogih izgubi animoznost do dijaštva in zadnji čas je, da zakličemo poslednje svarilo: Caveant, consules!

II. Shod slovanskega naprednega dijaštva. Tekom leta 1892. izdalo je uredništvo „časopisa českeho studentstva“ program naprednega dijaštva slovanskega na podlagi vplanskega shoda, ki se je vršil 17., 18. in 19. maja v Pragi. Shod se ni vršil očitno, marveč v zasebnem stanovanju, v katero so došli zastopniki slovanskega dijaštva k posvetovanju. Zveza „pokrokovke mladeži“ obstajala je tedaj iz 244 članov oddeljenih v 7 narodnih sekciji, katere so se porazdelile na sledeči način: sekcija hrvatska 22 členov, poljska 45, rusinska 16, ruska 4, slovaška 11, srbska 26 in česka 120.

Mej Slovenci in Bulgari ni bilo niti zastopnikov niti članov.

Vsaka teh sekcij odposlala je po 3 zastopnike le slovaška dva, tako, da je bilo 20 delegatov (polnomočnikov) na shodu zbranih.

O Duhovem tek. leta zbrala se je drugič napredna mladež slovanska na Dunaji. Vodstvo „časopisa českeho studentstva“ in ak. društva „Slavija“ zajedna vodi i zadevo „pokrokovega dijaštva“. Kakor vlani se bode seveda i letos obravnavalo skoro o vseh točkah naprednega programa, ki je precej obsežen.

Reorganizacija naše monarhije, pridobitve na političkem, kulturnem, socijalno-ekonomičnem polji, nadalje slovanska vza-

jemnost in konečno zadeve dijaštva so točke dnevnega reda.

Zanimivi so članki organa napredne zaveze uže navedenega „časopisa č. st.“, ki se sedaj peča z vojnimi zadevami, pa zanjena in sicer opravičeno naglaša neporabnost „statistnega“ parlamenta, še bolj pa nepotrebnost gosposke zbornice.

Dne 5. junija v jutro zbralo se je 36 delegatov in 82 gostov v prostorih „Slov. Besede“. Takoj ustanovile so se posamne sekcije in pričele sestavljati svoja poročila o delovanju napredne mladeži in o revizorji programa. Popoludne ob 4. uri istega dne nastavljena so bila poročila o delovanju naprednjakov, ki so se do 7. ure na večer tudi z večjim delom rešila.

Dne 6. junija imela je biti seja k reviziji programa ob 11. uri. Ob istem času dojde policijski komisar s tremi detektivi in pregleduje pol ure legitimacije navzočnikov. Nato proglasi program državi nevarnim in prepove sejo zbok navedenega vzroka. Isti „državi nevarni program“ natisnjen je v zadnji številki časopisa češkeho studentstva, ki ni bila zaplenjena.

Ljubljanski „Sokol“ priredi na večer 6. avg. t. l. na Virantovem vrtu društveni večer slovenskim velikošolcem, ki bodo prihodnji dan ob ustanovljenji slov. ferijalnega društva „Sava“ v Ljubljani zborovali. Sodelovala bode vojaška godba domačega pešpolka.

Slovanski velikošolci v Gradcu imeli so za shod slovanske pokrokov mladeži svoj poseben pripravljalen komitej, kateri se je uže naprej posvetoval, kako stališče da bodo zavzemale posamezne narodnosti pri „sjezdu“ in kakšne predloge, resolucije i. t. d. da bode stavil graški komitej glede revizije vlaškega programa. Ta komitej, v katerem so bila zastopana vsa slovanska akademična društva (Ognisko, Sič, Hrvatska, Stražilovo, Triglav) in razven tega Rusi, Čehi in Bolgari, sklenil je m. dr. vsled predloga slovenskega oddelka, da je Slovanom — sosebno južnim — neobhodno potrebno obnovenje cirilometodijskega obreda, po sili jim odvetega; da morajo slovenski dijaki, bodoča

inteligencija slovenskega naroda, neomahljivo stoječ na podlagi programa hrvatsko-slovenskih poslancev z dne 2. okt. 1890, kateri edino vede do politične in kulturne emancipacije, idejo zedinjene Slovenije vedno in povsodi širiti in zanj z vsemi močmi in z vsemi dovoljenimi sredstvi delati; s tem je določen delokrog narodnega delovanja vzlasti na Koroškem in Primorskem, ogrski Slovenci naj bi si iskali zaveznikov pri vsih drugih nemadžarskih narodnostih, katere se boré proti vladi, gledé beneških Slovencev pa je treba da se zopet obnovi duševna zveza, in sicer najprej po časniki.

Akad. društvo Triglav v Gradcu odposlalo je na Dunaj k temu shodu podpredsednika drda. Silva Domicèlja, katerega si je izbrala slovenska sekcija i načelnikom. Glasuje se namreč po sekcijah t. j. vsaka narodnost ima po eden glas. Razven slovenske sekcije, ki je štela 5 članov (dva zastopnika „Triglava“ in slov. velikošolcev graških, zastopnik „Vesne“, slovenskega ferijalnega društva „Sava“ in zastopnik dunajskih slovenskih velikošolcev) bile so samo še tri sekcije: rusinska, poljska in češka. Večina slovanskih narodnostij se torej ni udeležila shoda.

Načelnik slovenske sekcije imel je izdelan tudi referat o stanji napredne stranke v Slovincih sploh, med slovenskim dijaštvom posebej. Bistvena vsebina tega poročila je ta-le: Slovenski prosti narod je velikim delom konservativen, inteligencija većinoma napredna. Napredna stranka organizovana je v „Slovenskem društvu“. Kritika o delovanju slovenskih poslancev. Slovenska inteligencija želi skupno postopanje državnih poslancev s z drugimi slovanskimi poslanci, vzlasti s češkimi; ustanovi naj se slovanski klub; prvi korak k temu cilju bodi samostalen hrvatsko-slovenski klub (kateri se bode tudi v resnici osnoval v najbližji prihodnosti).

V dijaštvu je omenjati posebno dveh pojavov: ustanovitev dijaškega lista „Vesna“ in slovenskega ferijalnega društva „Sava“. Napredno slovensko dijaštvo želi, da naj stoji „Vesna“ na strogo slovanskem stališču, in podpora vseh napredno-slovenskih

krogov bode jej zagotovljena. To v prvo doseže s tem, da bode prinašala obširnejša poročila iz življenja hrvatskega dijaštva in tako s časom postala hrvatsko-slovenski, pozneje morda jugoslovanski dijaški list. Akademična društva prijavljala bodo v njem svoje oficijelne publikacije. Leposlovje naj se omeji, tem več vesti pa naj list priobčuje iz dijaškega življenja — potem bode svojo nalogo spolnil. — „Sava“ ima namen družiti slovenske dijake i v počitnicah, posebno pa ustvariti protitežje proti nemškemu ferijalnemu društvu „Carniola“. Slovenski velikošolci, tekem šolskega leta lokalno ločeni v dve društvi, imeli bodo o počitnicah jedno skupno vez, katera jih bode vedno družila: v „Savi“ spojeni bodo velikošolci in abiturijentje cele slovenske domovine. — „Sava“ bode prirejala velike, občne shode in veselice, pa tudi posamezni manjši lokalni oddelki tega društva shajali se bodo v ožjih krogih na veselicah, zabavnih večerih i. t. d., kar bo velike važnosti posebno ob periferiji, kjer bodo dijaki s prostim ljudstvom občevaje narod probujali. To društvo je torej vsekako eminentnega zanimanja, med dijaki pa splošne udeležbe vredno.

Vže obstoječi dve društvi lepo delujeta v socijalnem in literarnem oziru. „Triglav“ broji v letnem tečaju t. l. kakor še nikdar 70 članov, kar je gotovo lepo število in priča o ugledu in priljubljenosti vrlega „Triglava“. Društvo ima bogato knjižnico (do 1000 knjig), dobro izvežban tamburaški in pevski zbor (nad 20 članov), sabljaški klub pod vodstvom t. drd. med. H. Šuklje-ja i. t. d. V zimskem tečaju priredil je „Triglav“ Preširnovu slavnost, na katero sme posebno ponosen biti, kajti ta koncert utrdil je ugled Triglavčanov i pri graških Nemcih, kateri so v mnogobrojnem številu došli k tej slavnosti. V letnem tečaju je najvažnejši dogodek na zunaj izlet v domovino, in sicer letos v Šmarje pri Jelšah. „Triglav“ se je torej letos izredno okrepil v notranjem in na zunaj pridobil si novega ugleda, tako da ga imenujejo spoštovanjem na prvem mestu med vsemi akad. društvi v Gradcu sploh.

Vse to velja nič manj o „Sloveniji“. Njena slavnost prirejena Bleiweisu na čast, imela je krasen vspeh, kakor je znano po poročilih v slovenskih dnevnikih. Da je bil književni odsek letos posebno delaven in da so berila po številu i vsebini daleko presegala vsa dosedanja, da imamo pevski in tamburaški zbor, sabljaški klub i. t. d. znano je vže itak bodisi po slovenskih listih, bodisi ker smo o tem vže prej na družih mestih govorili.

To je bil v kratkem referat slovenske sekcije. — Načelnik t. drd. Domicelj imel je nadalje povdarjati, da smo mi južni Slovani, torej i Slovenci pred vsem narodnjaki — Slovani, Slovenci in potem šele vse drugo; da socijalno vprašanje v nas še ni tolikanj pereče in tedaj tudi nimamo povoda, da bi ga med narodom na dan vlekli. Plemena slovanska bi gotovo našla vsaj nekatera posamezna vitalna vprašanja, v katerih bi se dalo skupno postopati: v teh naj bi narodi v celoti, narodi kot taki vzajemno drug poleg drugega hodili, ne pa samo gotove frakcije ali stranke nekaterih narodov. Mi imamo dosti opravka z narodno borbo in niti časa nimamo, da bi še na kaj drugega mislili. Sicer pa vže socijalizem vselej k internacionalnemu kozmopolitizmu, kateri je nevaren in pogubonosan celo mogočnim in velikim narodom, ki imajo svojo državo, katerim se je torej za obstoj veliko manj bati nego li n. pr. nam Slovencem. Zatorej: ne cepimo se in iščimo v megleni daljavi onega, kar nam je blizu. V. M.

Avstrijska vseučilišča imela so prošlem letu 371 rednih 151 izrednih profesorjev, 301 docentov, 12 suplentov, 253 asistentov in 40 učiteljev, vkupe torej 1124 učiteljskih osob. Slušateljev bilo je v zimskem tečaju 15.121, v letnem 13.053 mej temi 41·3% pravoslavcev, 36·5% medicincev, 11·8% modroslovcev in 10·4% bogoslovcev. Po narodnosti je bilo 44·6% Nemcev, 21·4% Čehov, 16·2% Poljakov in 15·5% drugih avstr. narodnosti ter 2·3% inozemske. Po veri je bilo katolikov 72·4%, židov 20%. Rigoroze je dovršilo 98·3% pravoslavcev, 89·5% medicincev in 80·6% modroslovcev. — Število

slušatelj se je nekoliko znižalo v prošlem letu, sosebno med pravoslavci in modroslovci. —

Na dunajskem vseučilišču bilo je razpisanih v tem šol. letu 7 Knafljevih ustanov, kateri so dobili 3 juristi, 3 medicinci in jeden filozof.

Na Hrvatskem vseučilišču v Zagrebu bilo je v zimskem tečaju t. l. 415 slušatelj in sicer 280 rednih, 105 izrednih in 30 farmaceutov. Na pravoslavni fakulti bilo je 188 rednih in 24 izrednih, na modroslovni 47 rednih in 15 izrednih, na bogoslovni 45 rednih in 66 izrednih slušatelj. Po domovini jih je bilo 314 iz Hrvatske, 38 iz Slavonije, po 14 iz Dalmacije in Ogerske, 5 iz Štajerske, 4 iz Bolgarije, 3 iz Istre in po 1 iz Kranjskega, Českega in Srbije. „O.“

Tehnike v Nemčiji imele so v zimskem tečaju 1891/2 v vsem 4883 dijakov, 1029 hospitantov, 198 slušatelj — skupaj 6110. — V Aachenu bilo jih je 222, v Berlinu 1886, v Brunšviku 284, v Darmstadtu 414, v Draždanah 389, v Hanoveru 589, v Karlsruhe 659, v Monakovem 1007, v Stuttgartu 660. —

K veliki slavnosti francoskih gimnazov v Nancy došlo je tudi okoli 100 Čehov, med njimi nad 70 Sokolcev in 10 dam. Ker je vlada zabranila korporativno vdeležbo, poklonile so francoske dame Čehom krasno zastavo. Starostjo dra. Podlypný-a nosili so na ramah. Naudušenje bilo je nepopisno in je priklopelo do vrhunca, ko je nedričakovan došel ruski veliki knez Konstantin. Francoski narod, katerega je bilo zbranega nad 100.000, klical je entuzijazmom: „Vive la Russie! Vive la France! Vive les Tcheques!“ Tudi slovenski velikošolci na Dunaji brzojavili so v Nancy in izrazili svoje simpatije za slovansko-francosko bratstvo. Telegram glasil se je:

„Comité de la fête gymnastique à Nancy. Oux étudiants réunis français et Tchèques envoient les étudiants slovénien à Vienne le plu cordial salut. 5. VI. 1892.“

Medicinsko podporno društvo na Dunaji. Pri volitvah v to novo ustanovljeno društvo zmagali so židje in njih brezpogojni pri-

vrženci z relativno malim številom glasov. Odločilni bili so mnogi tuji, ruski, madjarski in ogromno število poljskih židov, ki so se do zadnjega moža vpisali v društvo in bili pri volitvah prisotni. Vsled nekaterih nepravilnosti pri volitvah hoteli so protisemitje vložiti protest. — Ko se je naznanil izid volitve, napravili so protisemitje (nemški nacionalci, Jugoslovani in največji del Čehov) demonstracijo, a židovski listi porabili so to kot vodo na svoj mlin in celo naznanili tujim listom neresnično vest, da so zatvorili vseučilišče.

Vsled govora dvornega svetnika prof. Nothnagla — v društvu za zatiranje antisemitov in poveljevanje židovskega življa — hoteli so mu predrzni židovski slušatelji prirediti ovacijo, katero so pa antisemitje vdušili. Vso stvar skušali so židovsko-liberalni listi zaznamovati kot demonstracijo proti prof. Nothnaglu ter razkačeni pisali o „podivjanej mladini“ i. t. d., ne da bi pomislili, kako vse drugače so pisali tedaj, ko so liberalci uprizorili škandal proti dvornemu svetniku prof. Maassen-u, kateri je glasoval, dasi rojen Prus, za česko šolo. Takrat židovski listi niso prikrivali svojega vešelja, kakor tudi prej ne o sličnej priliki (Arndts, Philipps). —

Nameravani I. avstrijski ženski shod, kateri naj bi bil zboroval o binkoštnih na Dunaji, ni se mogel vršiti vsled nepričakovanih zaprek. Vspored mu je bil namenjen tá-le:

I. dan: prosveta:

1. obstoječe javne šole in drugi učni zavodi (otroški vrti ljudske i meščanske šole i. t. d.), nedostatki, reforme sploh;

2. reforme posebej: a) poddržavljenje učilišč in učnih in učilnih sredstev; b) skupno poučevanje obeh spolov na vseh stopnjah; c) telesna vzgoja v večji meri; d) preosnova učnih načrtov;

3. ustanovitev deklisnih strokovnih šol;

4. pristopnost srednjih in višjih šol za ženski spol.

II. dan: ženski poklici:

1. liberalni poklici: učiteljica, zdravnica, umetelnica i. t. d.;

2. ženska ročna dela: fabrična in domača obrt;
3. poselsko vprašanje;
4. vprašanje javne nравnosti;
5. razširjevanje poklicev ženskimi pristopnih.

III. dan: politika:

1. sedanji položaj žene pri legislativi;
2. neomejeno društveno in shodno pravo;
3. splošno in občne aktivno in pasivno volilno pravo vseh državljanov ne glede na spol;

4. ustanovljenje polit. ženskega društva, katero ima izvrševati in pospeševati sklepe ženskega shoda.

Vseučilišče v Derptu izdalo je letos v prvič v ruskem jeziku svoje poročilo, *Личный составъ*, za I. tečaj. Iz tega posnemamo, da je imelo v zimskem tečaju 1682 slušateljev in to 254 bogoslovcev, 148 pravoslovcev, 1.017 medicincev, 73 jezikoslovcev in zgodovinarjev, 190 fiziko-matematikov. Poučevalo je pa 37 rednih, 10 izrednih profesorjev, 14 docentov in 5 zasebnih docentov. Razven teh je bil 1 predavatelj bogoslovja: za pravoslovne, 1 za katolike, 4 lektori la tiškega, estonskega, anglejskega in francoskega jezika in 1 učitelj godbe.

Ruska šola v Carigradu se je odprla pred kratkim časom. Učencev se je vpisalo v njo veliko število, mnogo več, kakor se je pričakovalo. Med njimi pa neso le Rusi, temveč i drugi Slovani, Grki in Armenci.

Izpitni na pripravnici v Ljubljani vršili so se prve dni maja. Izpit za meščanske šole delale in napravile so tri kandidatkinje in z odliko. Za ljudske napravilo je izpit 12 kandidatkinj, a kot dopolnilen predmet tri iz francoskega in jedna iz nemškega jezika. — Kandidatov oglasilo se je k izpitu šest. Vsi so ga naredili za ljudske šole z dobrim vspehom. — Čestitamo vrlim odgojevalkam in odgojevalcem naše mladine in želimo jim lepega vspeha v bodočem poklicu. Vzgojite nam slovansko svobodoljubno mladino, ako hočete, da se ohrani naš narod!

Dijaška uniforma se uvede v Avstriji najbrž kmalu. Gališki dež. zbor je sprejel predlog šolskega odseka, s katerim pozivlje

vlado, da naj uvede čim preje uniformo za dijake-srednješolce. — O tej stvari se je vže govorilo in najbrže se tudi izvrši, ker jej je minister Gautsch naklonjen. Je li pa umestna, to je drugo vprašanje. Z jednega stališča je sicer upravičena in koristna, a z drugega se nikakor ne dá odobravati. Z njo hočejo uvrstiti i dijake v ono armado uniformovanih ljudij, katerih je naša država tako polna, da bode kmalu le kmet brez uniforme. Z zadnjo dobi dijaštvo sicer nekaj znak celokupnosti, izgubi pa posameznik marsikje svojo samostojnost. Mi nikakor ne moremo z radostjo pozdravljati te novotarije iz raznih vzrokov, o katerih pa bomo imeli še priložnost govoriti, ko se določi kaj definitivnega.

Slov. ferijalno društvo „Sava“ (oziroma njen osnovalni odbor), vsprejema začeni s 1. julijem članove — velikošolce. — S pojasnili in željami se je obrniti na osnovalni odbor pod naslovom: „Sava“, univerza, Dunaj. Opozarjamo slovenske velikošolce, da sami pristopijo mnogoštevilno, in da delujejo med znanci in prijatelji v korist in prosep prepotrebne slovenskemu ferijalnemu društvu. Pravila (katera smo objavili v zadnji števi „Vesne“) in vstopnice priredi „društvena tiskarna“ g. Hribarja v Celji.

Volila v prosveto. Prerano umrši (30. marca t. l.) napredni narodnjak slovenski, Anton Knez, volil je vse svoje premoženje v vrednosti vsaj 60.000 gld. „Matici Slovenski“. Ta izplača nekatera volila, kakor 1000 gld. Šišenski čitalnici v nakup in vezanje slovenskih knjig. Obresti glavnice, katere imajo pokojnikovi roditelji v dosmrtni užitek, porabljaajo naj se po njihovi smrti kot „Antona Kneza ustanovo“ v izdavanje zabavne in poučne knjižice, pisane v narodnem in katoliškem, a svobodomiselnem duhu. Urejuje naj jo „Matica Slovenska“, tiska pa „Narodna tiskarna“. — Dane Banjanin, srbski narodnjak v Gornih Karlovcih, volil je 1.650.000 din. za stipendije in tiskanje občekoristnih knjig. — Istotako je ostavil Srb Mihajlo Gušić 50.000 din. za stipendije gimnazijcev v Kragujevci in hiše za

„Svetosavski dom“, kjer se bodo odgojevale srbske deklice iz turških in avstro-ogerskih krajev. — Velimir Protić, tudi v Srbiji, podaril je 36.000 din. v izdavanje obškolnih knjig. — Ruski tajni svetnik J. J. Maslov volil je 450.000 rub., da se ustanove selske šole po vsej Rusiji, negledé na vero in narodnost.

† Profesor Meynert, svetovnoznani psihater, dika dunajskega vseučilišča, umrl je 31. maja t. l. 60 let star. Bil je med dijaki radi svoje priljudnosti jako priljubljen, med učenjaki radi svojega temeljitega znanja na najboljšem glasu, in v družbenem življenji visoko čislán. Razven s svojo strokovno vedo bavil se je i s pesništvom in glasbo.

Šole na Hrvatskem l. 1889—1890. 1. Osnovnih šol je bilo vkupe 1259, samo deških 78, samo dekliških 87. Po jeziku je bilo 96% ali 1156 srbo-hrvatskih, 2% ali 30 nemških, 0,6% ali 7 madjarskih in po dve ruski in slovenski (slovaški). Razven teh je bilo zasebnih hrvatskih 8, nemških 10, madjarskih 5. Jedna šola pride na 1734 ljudi ali na 33,78 km². Stroški za vzdrževanje so iznašali 1,456.833 gld. 64 kr. Knjižnic je bilo 1899 s 188.448 zvezki. Vseh učiteljskih oseb je bilo 1924, ali jeden učitelj na 1202 prebivalca. Zavezanih pohajati šole bilo je 252.807 otrok, a pohajalo jih je le 159.937 ali 63,26%. Po jeziku je bilo 140.885 hrvatskih (89%), 10.363 nemških (6,6%), 3682 madjarskih (2,3%), 2054 českih in 305 ruskih otrok. 2. Meščanskih šol je bilo 18 s 1639 učenci in učenkami. Vzdrževanje je stalo 107.798 gld. 3. Otroških vrtov je bilo 32 s 1202 otroci. 4. Učiteljišča so bila štiri s 44 učitelji in 302 učenci in učenkami. Stroški so znašali 31.885 gld. 5. Strokovnih šol je bilo 37, in sicer 2 trgovski, 2 gospodarski, 1 oziroma 16 obrtnih, 1 pomorska, 1 babiška, 6 glasbenih in 9 za ženska ročna dela. 6. Srednjih šol je bilo 16, in sicer 8 gimnazij, 4 realke in 4 realne gimnazije. Dijakov je bilo 4041, profesorjev 286. Po veri je bilo 70% katolikov, 20% pravoslavni, 8% židov. Vzdrževalni stroški so dosegali 338.299 gld. 7. Bogoslovni zavodi so v Djakovem, Senji, Karlovcu in Zagrebu.

Vseh bogoslovcev je 308, med temi 142 pravoslavni. 8. Zagrebško vseučilišče ima 47 predavateljev, 180 predavanj in 404 slušatelje na treh fakultah (medicinska ni še ustanovljena). Vzdrževanje vseučilišča stane 106.174 gold.

Analifabetov v Avstriji je po zadnjem ljudskem štetju 24% vseh prebivalcev. Najmanj jih je, glede na mesta, v Bregenci in to le 1%, v Inomostu in Pragi po 2% in na Dunaji 2%. V Gradcu jih je pa uže 9,43%, v Celovcu 10,12%, v Ljubljani 16,45%, v Trstu 19,14%, v Lvovu 35,7%, v Črnovicah 52,33%, v Zadru 58,68%. — Ljubljana bi pač morala storiti kaj več za šolstvo; istotako Trst, kateri je v tem pogledu povsem avtonomen! Ta pač nema prava, tako bahaški ponašati se s svojo „avita cultura“, tem manj, ker je še voditelj njegova šolstva — žid. Zadnja beseda pove vse.

Deveti arheološki shod bode v Vilni od 13. do 26. avgusta t. l. pod častnim predsedovanjem velikega kneza Sergeja Aleksandroviča. Ob istem času bode arheol. razstava. Na shodu se bodo razpravljale te-le točke: 1.) Prastarine; 2.) Starine zgodovinsko-zemljepisne in narodopisne; 3.) Spomeniki znanstva in umetnosti; 4.) Življenje domače, pravno, društveno in vojaško; 5.) Starine cerkvene; 6.) Spomeniki jezika in pisma; 7.) Starine klasične, bizantinske in zapadno-evropske; 8.) Starine slovanske in litavske; 9.) Starine vstočne in 10.) Spomeniki arheološki.

Mednarodni shod za arheologijo, antropologijo in zoologijo bode letos meseca avgusta v Moskvi. Hkratu napravi se zemljepisna razstava, da seznani evropske učenjake z ruskim carstvom ter z deli in vspehi ruskih zemljepiscev, potovalcev in raziskateljev. Razstava bode odprta dva meseca od 1. (15.) julija dalje. Za vsprejem gostov se pridno pripravljajo moskovski meščani. Nadejati se je najboljšega vspeha od tega shoda, kakor za občo znanost sploh, tako za spoznavanje Slovanov posebe. Nemški učenjaki se shoda baje udeležé, ker se nočejo več udati politični ozkosrčnosti,

radi katere so izostali od zadnjega shoda za časa pariške razstave. —

Žensko učilišče domačega gospodarstva in vrtnarstva nahaja se na Ruskem v Ponomoni (Kovenska gub.). Uk se deli na dva dela: v teoretični in praktični. V prvem oddelku se poučuje ruski jezik, aritmetika, računovodstvo in domače zdravilstvo; v drugem pa domače gospodarstvo, oskrbovanje živalij in kuretnine. Učenke se uče tudi izdelovati maslo in sir, presti in tkati ter voditi zapisnike domačega gospodarstva.

Zrelostni izpit v Rusiji je vlada lani nekoliko izpremenila. Izključena je cerkvena zgodovina, zgodbe sv. pisma in bogoslužje, uvedeni so pisмени prevodi iz starih jezikov na ruski jezik mesto iz ruskega jezika na stare, odpravljene so čisto aritmetične in trigonometrične naloge, uveden je naposled izpit iz ruskega jezika (teorija slovstva) in jednega novih jezikov. Pisмени zrelostni izpit bode se torej vršil iz ruske naloge, iz gori omenjenih prevodov in iz dveh nalog po algebri in geometriji.

„Zastava“, vseuč. lit. zab. društvo v Zagrebu, deluje izredno marljivo. Člani se zbirajo vsak mesec po dvakrat k zborovim sejам, pri katerih se čitajo proizvodi velikosločev. Člani učé se jako pridno slovanskih jezikov, posebno ruščine. Ruskim izdajateljem knjig in perijodičnih izdaj je poslalo društvo obširno odprto pismo, v katerem razlaga svoj namen in prosi podpore od ruske strani. „Večina hrvatske mladine se uči ruskega jezika“, glasi se v pismu. To nas jako veseli, in nadejemo se, da bode kmalu i pri nas tako. Želeti je, da bi se naučila mladina ruščine temeljito, da bi še ne prevajalo ruskih proizvodov v slovenščino tako grozno slabo, kakor sedaj.

Za zopetno uvedenje kirurških šol izrekla sta se deželna zbora nižjeavstrijski in tirolski. S tem upajo opomoči pomanjkanju zdravnikov po deželi; češ, bolje je, da bolnik dobi nekoliko zdravniške pomoči, ako tudi od manj izvežbanega in učenega zdravnika, kakor da je popolnem pogreša. No, ta princip je popolnem napačen. Upravna kmetih, kjer ni mogoče klicati za po-

samne bolezni specialistov, potreba je vsestransko izobraženih in izvežbanih zdravnikov. In v sedanjih dneh, ko hočejo preosnovati medicinske studije ter pomnožiti izpite iz raznih predmetov, ko hočejo uvesti obligatorično jednoletno bolnišnično prakso. Ko so torej uvideli, da niti dolgotrajen in težaven studij ne zadošča v dosedanji meri — sedaj naj se uvede zdravniški proletarijat, kajti to bi bila naravna posledica, ako bi se upeljale zopet male kirurške šole s pičlo predizobrazbo. Iстина je, da pomanjkuje po kmetih zdravnikov, dočim jih je po mestih preobilica — ali trebalo bi le, da se novo sistemizovana mesta za zdravnike po kmetih bolje plačajo, kajti za tako skromno plačilo pač ne pusti kedo rad velikomestnega življenja in njegovih prijetnostij — ter dobre mestne prakse ali vsaj upanja na boljšo prihodnost. — Da bi se to storilo, potem pač ne bode treba za resno misliti na uresničenje tako nesrečnih idej, kakor je ona o ustanovitvi kirurških šol.

—s—.

Književnost in umetnost.

Svitoslav. Povest za slovenko ljudstvo. Spisal Vonomir-Križan. Novo mesto 1892. Tiskal J. Krajec. 8° 82 str. C. 15 kr. — Ta povest je izšla kot 40. snopič „Narodne Biblioteke“, katera je najcenejši med slovenskimi knjigami. Slovenskemu ljudstvu, kateremu je namenjena, bode jako vstrezala, a mi nikakor ne moremo biti zadovoljni z njo. Spisana je dokaj mikalno, no marsikaj dela na nas slab vtis. Oni verski prizori na str. 43, 44, 58 so povsem neumestni. Predstavljati Svitoslava tako trdovratnega „brezverca“, Ciliko in Radoslava pa tako vdana v „božjo pomoč“, da je n. pr. zadnji celo igral z božjo pomočjo, naposled pa brez vsakega pravega vzroka „spreobrniti“ ga, nikakor ne pristuje. Pisatelj hotel je ocenjevati lepo čednost — pobožnost, a pokazal nam je v Svitoslavu, da biva i v „brezvercu“ jako dobra duša. Dosegel je torej prav nasprotno, kakor je nameraval. „Junaki“ povesti, Vrbski, Primož, Svitoslav so prav

smešno-občutljivi, ker se jočejo za vsako malenkost. Smešna in okorna je tudi zaroka Radoslava z Angelo (str. 74, 75). Čuden, da ne rečem drugače, je naposled ribič Luka kot posestnik hotela. Sploh se je tehnika pisatelju povsem ponesrečila. — Še slabša je povest v jezikovnem pogledu. Pisatelj ne zna niti sklanjati in spregati, ker piše n. pr. „nad vratmi“ (m. vrati, str. 4), „Luketa“, — u (m. Luke, — i), „kotlja“ (m. kotla, 6), „uni“ (m. oni, 37), „odišel“ (6), „najdel“ (14, 15), „hočem ti tedaj celo mojo preteklost zaupati“ (m... torej vso svojo... 23). Napačno je tudi pisati: tedaj (m. torej 5, 9, 10...), dopasti m. ugajati (11), pripeljati m. privedi (39, 47, 51) jeden za drugim m. drug za drugim (34), podati se m. iti (70, 72...) skleniti m. ukreniti (72), vsestise, vleči se m. sest, leči. Pripovedovalni čas mu je časih perfekt. Vedeti bi vender moral, da dovršniki nemale prezenta in ne futura z „bodem“; zato je napačno pisati: bo se združil (9), bom povedal (10), bom razodel (11), bo pogledal (13) i. t. d. mesto se združi, pone, razodelni i. t. d. — Razven teh je še več drugih pogrškov, zadoščajo naj v primer navedeni.

V. K. R.

Mlinarjev Janez, slovenski junak ali vplemenitba Teherjanov. Spisal po narodni pripovedki iz srede petnajstega stoletja F. Kočever. V Celji 1892. Str. 150. Cena 40 kr. s pošto 50. Založil, izdal in tiskal Dragotin Hribar. — Ta knjiga je med štajerskimi Slovenci jako priljubljena, zato se je uže od več strani povpraševalo po njej, ker je bila pošla. G. Dragotin Hribar je pravo pogodil, da jo je izdal v drugič. Ta izdaja je v marsičem popravljena in tudi predelana v duhu sedanjega jezika.

„**Pomladni glasi**“, posvečeni slovenski mladini. II. zvezek. Uredil Anton Medved. Založil Cirilski. Cena 25 kr. s pošto. — Izdaje ljubljanskih bogoslovcev. Ocena (ožjih somišljenikov) izraža se o tej knjigi laskavo.

A. Степовичъ: „Славянская Бесѣда“. Лидер., изд. „Кіевскаго Славянскаго Общества“. Книга I. 1888, кн. II. 1891. „Слав. Бес.“ ima namen seznanjati rusko čitajoče občinstvo

s proizvodi slovanskih literatur. V njej se nahaja več znamenitih proizvodov, n. pr. Sv. Čeha: Въ погоню за безсмертіемъ, Jana Nerude: Уязъ арабесокъ, M. Šabčanina: Не звои кровь, Iv. Vazova oddelek iz „Slivnice“, P. Njeguša troje pesnij. Dalje nekateri proizvodi gr. Zd. Kolovrata, Strunežickega, Veseloviča i dr. O nekaterih prevodih se izraža kritika nepovoljno, a hvali lep namen, kateri si je postavila knjiga.

„Добрѣя души“. Изданіе М. К. — To je ilustrovana zbirka kratkih povestic za mladino in ljudstvo. V njej je osmero jako ličnih povestic, med katerimi so najboljše: Уязъ сказокъ жизни, Али и Христосъ Воскресъ.

Društvo sv. Jeronima izdalo je za l. 1891. četvero knjig in sicer: 1. „Danica“ za l. 1892; 2. „Opis naše zemlje ili crtrice iz obćega zemljopisa“, sast. Lovro Matagić; 3. „Naši griesi“, napisao Ivan Filakovac; 4. „Pripoviesti iz hrvatske poviesti“, III. dio, napisao prof. Vjekoslav Klaić. — Društvo napreduje še dokaj dobro in šteje sedaj 9813 členov. Letošnje knjige so tiskane na 41 polah z 19 slikami v 63.000 odtisih.

Сочиненія Б. Н. Алмазова. М. 1892. II. 5 руб. 3 тома. — B. N. Almazov (1827—1876) bil je jako nadarjen in plodovit pesnik in pisatelj. V prvej vrsti bil je pesnik. Njegove pesni imajo izredno visokost idealne vsebine v čudovito krasnej obliki, kakor so n. pr.: Покаяніе, Истина, Ничтожество i dr. V njih izražuje iskreno rodoljubje, posebno v Русъ и Западъ, Русскому Царѣ, Нашимъ заруденнымъ братьямъ, kakor tudi strogo verski čut n. pr. в Щедрый богачъ, Крещеніе Владимира, Отшельникъ. Iz njih odseva marsikje nenavadno trpek dovtip, nevsmiljena, a i dobrodušna in nezlobna bistroumnost, kakor so Соціалізмъ, Русскіе ученые, Споръ, Онъ и Она i mn. dr. Almazov je tudi klasično prevajal iz nemščine, francozščine in spanščine. Njegova proza posvečena je večinoma kritiki, v katerej kaže izvrsten estetičen vkus; sosebno krasno je pisal „О поэзіи Пушкина“. Pisal je pa tudi nekaj leposlovnega v prozi; med tem je najlepši povest Каменька in novela Панионъ для благородныхъ дѣвицъ. — Njegovi tu zbrani spisi obsejajo tri zvezke.

V prvih dveh zvezkih so pesniški, v tretjem pa prozajični proizvodi. Priložen jim je tudi pisatelj živopis in njegova slika. Pripočamo te spise i slevenskim čitateljem.

V Merriam-Parku, v St. Thomascollege v Minnesoti imajo Slovenci, katerih je 10 slušateljev kolegija in 3 klasiki (to je, gimnazijci), svoj Strossmayer-literarni klub. Načelnik mu je g. Mat. Šavs, tajnik g. Ivan Pirnat, oba Kranjca. Jako nas veseli ljubezen do svojega rodu in jezika, katero kažejo ameriški Slovenci. Želimo jim najboljšega vspeha!

Česki pesnik Jaroslav Vrhlicky (Emil Frida) postal je častni doktor filozofije češkega vseučilišča v Pragi. To je drugo odlikovanje, katero je podelila ta fakulta, prvo dosegel je skladatelj A. Dvorak. — Tako vedó Čehi ceniti in odlikovati slavne svoje rojake.

Slovenski skladatelj Danilo Fajgel, dobil je državno umetniško ustanovo, vsled laskave ocene njegovih cerkvenih skladb po prof. Dr. Hanslicku. Radostno javljamo to odlikovanje zasluženega našega rojaka, kateremu srčno čestitamo!

Naš rojak g. J. K. Trtnik, angažovan je za dvornega opernega pevca v Mannheim.

Českega umetnika Beneša Knüpfera, živčnega v Rimu, sliko „Boj s tritoni“ kupil je cesar za 5500 gld. za galerijo dunajskega dvornega muzeja.

Slavni skladatelj František Ondříček dosegel je pri svojih koncertih v Franciji in Italiji velike vspehe. — Glasbena akademija v Rimu imenovala ga je svojim častnim članom; kraljica italijanska podarila mu je ob tej priliki dragocen briljanten prstan. — Slovansko umetnost priznavajo in spoštujejo torej i glasbeno tako visoko naobraženi Italijani. — Zaničujejo Slovane pač le oni, ki jih ne poznajo ali pa nečejo poznati.

Česka opera na Dunaju. V gledališki in glasbeni razstavi na Dunaju igralo je osebje praškega „narodnega divadla“ od 1.—8. junija; slovanska umetnost stekla si je pri tej priliki slavno zmago ter dosegla občo, neomejeno hvalo in priznanje. Nameravalo se je pričetkom več oper českih skladateljev

podati dunajskemu občinstvu, katero žalibog nima sicer prilike, da bi občudovalo dela svetovnoznanih českih skladateljev, (kajti poskus uprizoritev Dvorakove opere zatrl je pred nekoliko leti podkupljen naroden šovinizem, — tem bolj veseliti nas mora, da se je sedaj sodilo edino raz umetniško stališče) — a vsled velikega uspeha morale so se nekatere po večkrat ponoviti, in tako uprizorila se je „Prodana nevesta“ 4krat, „Dalibor“ 2krat, „Dimitrij“ jedenkrat; — melodrama „Pelopova ženitev“ 1krat; in v popoldanskih predstavah: Jerabekov „Sluga svojega gospoda“ in Šubertov: „Jan Vyrava“.

Smetana (roj. l. 1824. v Litomislích, † 1884. v Pragi) je brez dvojbe jeden najznamenitejših opernih skladateljev. Njegova komična opera „Prodana nevesta“, ki se je v Pragi igrala uže nad 200krat, je polna krasnih, narodnih motivov, ter se največ radi tega prikupi slušatelju. Strokovnjaki bili so v ocenah vsi jedne misli; „Fremdenblatt“ imenuje jo klasično delo česke narodne glasbe, N. fr. Presse“ pa pravi, da je popolnoma enakovredna i najboljšim delom iste vrste. — „Presse“ zove jo idealizirano narodno godbo, katero je skladatelj z mojstersko tehniko zvezal v estetično obliko. — A tudi izvrstnih pevcev in pevkinj ter izbornega orkestra vsi listi kar prehvaliti ne morejo; a občinstvo ploskalo je vsaki točki, priznanje koncem posameznih dejanj pa bilo je toli burno in živahno, da mu skoro ni bilo ni konca ni kraja. —

„Dalibor“ istega skladatelja je opera, ki sicer ne dosega „Prodane neveste“, ki pa ima i toliko krasnih točk, da je bila velika navdušenost, s katero je bila vsprejeta, povsem naravna in umevna.

Dvorak je skladatelj, ki si je pridobil uže svetovno slavo, in ki je pripoznan kot jeden najboljših in najveljavnejših našega časa. Vender njegova opera „Dimitrij“, vkljub mnogim lepotam, ni nedosežna, ter spominja v marsičem na mnoge druge moderne; — kakor sploh Dvoraku niso pridobile njegove operne skladbe svetovne slave, temveč njegovi klasični slovanski plesi, slovanske rapsodije, simfonije itd. in prekrasni „Stabat

mater“, — skladbe, katerim se divijo vsi poznavalci glasbe kot najizbornejšim muzikalnim delom.

Kar pa je v veliki meri pripomoglo k velikanskemu vspehu česke glasbe, je mojsterski orkester, ki igra z največjo umetniško dovršenostjo, so izborne pevke in pevci, — i solisti i zbori, a posebno zborov ne čujemo zlahka tako preciznih niti na dunajske operi. S kratka: čestitati je českemu narodu, da ima tako izborna gledališče, — čestitati je, da so njega članovi pouzročili zmago slovanske godbe!

Tudi melodrama in predstava dram našla je pohvalno in priznalno oceno v listih. —

Občinstvo, v veliki meri na Dunaji bivajoči Slovani, sosebno Čehi, a tudi Nemci in tujci, ki je tako odlikovalo česke goste, gotovo ničesar bolj ne želi, kot da bi mu bila kmalu zopet prilika dana, diviti se slovanski glasbi in slovanski umetnosti.

Fr. G.

Zmes.

Avstro-Ogerska pri zadnjem ljudskem štetju imela je 42,749.329 prebivalcev in to Avstrija 23,895.624, Ogerska 17,449.705. Na Štajerskem je bilo 1,282.708 ljudi, na Kranjskem 498.958, na Koroškem 361.008, na Primorskem 695.348 (Trst z okolico 157.466, Istra 317.610 in Gorica z Gradiško 220.308). Čehov je naštel Avstrija 5,473.578, Rusov 3,481.210, Poljakov 3,726.826, Srbo-Hrvatov 3,139.616, Slovakov 1,896.358, Slovencev 1,247.193; dalje Nemcev 10,449.307, Madjarov 7.361.207, Rumunov 2,799.451, Italijanov (Ladincev i Furlanov) 974.701, Ciganov 90.264 in n. dr. — Po veri je katoličanov 78%, luteranov 9%, pravoslavni 8%, židov 5%.

Prebivalcev na vsej zemlji šteje se okolo 1.450.000.000. Iz njih umre 33,333.333 vsako leto, 91.824 vsak dan, 60 vsako minuto in jeden vsako sekundo. Oženjeni živé dlje časa nego samci, veliki dlje nego majhni. Četrtna ljudi umrè pred 7. letom, polovica pred 17. Srednja starost ljudij je 33 let. Od 1000 ljudij doživí le jeden 100 let, od sto samo šest 65. leto in od 500 samo jeden

80. leto. Jezikov se govóri do 3.064, a veroizpovedanj je več nego 1000 različnih.

Koliko ljudij bode črez 100 let na zemlji, preračunil je v „Revue scientifique“ izvestni fiziolog Charles Richet. Po njegovi statistiki bode ljudi:

	l. 1892.	l. 1992.
V Aziji	mesto 775 mil.	1000 mil.
v Afriki	75 „	100 „
„ Ameriki	120 „	685 „
„ Avstraliji	5 „	30 „
„ Evropi	375 „	778 „
in sicer:		
v Rusiji	110 „	340 „
„ Nemčiji	49 „	115 „
„ Avstriji	42 „	80 „
„ Franciji	38 „	50 „
„ Angliji	38 „	90 „
„ Španiji in Port	22 „	35 „
„ Italiji	30 „	50 „
na Balkanu	20 „	30 „
„ Švedskem, Norveškem in Danskem	10 „	15 „
„ Nizozemskem	5 „	8 „
v Belgiji	6 „	10 „
„ Švici	3 „	5 „

na vsem svetu torej m. 1450 mil. 2500 mil.

Iz navedene statistike, katera je vsaj približno verojetna, je razvidno, da je bodočnost v Evropi — ruska.

Po jeziku pa bode čez 100 let:

Kitajcev	550 mil.
Angličanov	500 „
Rusov	340 „
Špancev	250 „
Francozov	100 „
Nemcev	100 „

Ako izvzamemo anglejski jezik, kateri je raztresen po kolonijah, bode najmočnejši in najvažnejši za nas — ruski. Kako daleč bode Nemci za Slovani, ako ponemčijo tudi vse neruske Slované! Tudi v tem pogledu je statistika za nas lep kažipot.

Slavni indijski pesnik in kralj, živeč začetkom 1. stoletja po Kr. r., odgovoril je jako modro na ta-le vprašanja: 1) Koga se more nazivati junakom? Onega, katerega

ne pretrese pogled krasotice. 2) Koga je možno prisposodljati nežnosti mesečine? Dobrega človeka. 3) Kaj je pekel? Zavisnost od drugih. 4) Kateri je pravi prijatelj? Kdor varuje nesreče. 5) Kaj lepša govor? Istina. 6) Kaj zmaguje na tem svetu? Resnica in trpljenje. 7) Kdo je nestalen, kakor blisk? Ženska. 8) Kakej lastnosti bogatine se mora čuditi? Velikodušnosti. 9) Kaj se nam daje tako težko, kakor modrost? Znanje brez ošabnosti, junaštvo v zvezi s krotkostjo, bogatstvo z radodarnostjo. 10) Kaj grize srce do same smrti? Hudodelstvo, katero je treba tajiti. 11) Kdo je neumen? Kdor ne zna laskavo govoriti o pravem času. 12) Kdo služi studentem nesreče? Uporno srce. 13) K čemu se vsi vpenjajo? K temu, da bi dobro živeli. 14) Na kaj se ne sme ozirati? Na drugega ženo, na drugega blagó. 15) Kaj se mora vzeti s seboj v zaljubljenost? Sočutje, usmiljenost in ponižnost. 16) Kaj je ubožstvo? Nezadovoljnost. 17) Kaj je pravo življenje? Nedolžnost. 19) Kaj je sen? Človeška neumnost. 20) Kaj je nestalno, kakor kaplja vode na listu lotosa? Mladost, bogatstvo in življenje. 21) Kaj upijani, kakor vino? Nežnost.

Listnica.

Vse g. naročnike, katerim je potekla z denašnje štev. naročnina, prosimo, da jo pravočasno obnové. — One g. ki so se javili kot naročniki, a še niso uplačali naročnine prosimo, da to store ob kratkem, kar pričakujemo za trdno. Nemožno nam je pošiljati list na upanje in prisiljeni smo, obustaviti pošiljatev onim gg., ki do 15. julija ne poravnajo naročbe. — Vse one g., ki so prejeli prvo številko na ogled, a se niso naročili na list prosimo, da jo vrnejo tiskarni, da moremo ž njo postreči novim naročnikom, kajti 1. štev. nam je uže popolnoma pošla.

Ker se sem ter tam širi govorica, da

list preneha, javljamo, da je ta vest popolnomo neosnovana. List izhajal bode, kakor naznanjeno celo leto, ter se, ako nam ostanejo naši prijatelji zvesti, obdržal i nadalje kljub vsem nasprotniškim naporom.

S to štev. nadomestili smo zaostale številke iz leta 1892 ter bode odslej „Vesna“ redno izhajala, 15. dne vsakega meseca. —

G. J. Š. M. v M. — Na misli izraževati v Vašem pismu, odgovorili bomo v prih. štev. v „Glasniku“. Za danes ni prostora!

G. J. B. K. v R. Prihodnjič!

G. N. F. v P.

„Deva, kaj si mi storila?“

zdi se mam, da nekd narodna pesem to res slabše pové kot Vi.

„Pozabila si obljud.“

Kaj hočete, slab spomin!

„Si prisego prelomila.“

Nekaj stotletij ste prepozno na svetu, sicer bi bila omenjena narodna pesem plagijat.

„In v ljubezen vlila strup.“

Recimo mišico. Ni vse pesem, kar se rima.

G. S. K. v B. Manjše pogreške nam čitatelji, uvažujoč težave pri korekturi, gotovo oprostite. Da pa smo mogli pregledati „Peter“ mesto „Eugenij“ Onegin je i nam neumljivo.

G. T. D. v R. Hvala na poslanem! Kritike ni mogoče natisniti, ker velja verz za verzom pretrresti; pisali Vam bomo morda o priliki. Zdravstvujte!

G. D. V. v C. Talent na vsak način — a do dovršenosti je še precejšna pot. Misli so v resnici nekatere lepe, tudi prehodi so precej dobri, a razun vjem je zunanja oblika precej zanemarjena.

Gospode, ki nam dopisujejo, prosimo, da pišejo vsako stran za se na poseben list, in le na jedno stran. S tem prihranijo nam mnogo dela pri urejevanji, ker moramo sicer dotične stvari prepisavati.

„VESNA“ izhaja po jedenkrat na mesec na celi poli ter stane za vse leto gld. 1:50 Rokopise in dopise sprejema: Uredništvo „Vesne“ na Dunaji, Wien, VIII., Wickenburggasse, 12; naročnino Dragotin Hribar v Celji, Graška cesta, 1.